

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI

Filozofická fakulta

Katedra asijských studií

BAKALÁŘSKÁ DIPLOMOVÁ PRÁCE

Současná demografická krize v Jižní Koreji

South Korea's contemporary demographic crisis

OLOMOUC 2022 Irena Vlčková

Vedoucí diplomové práce: Mgr. Blanka Ferklová, Ph.D.

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci vypracovala samostatně a uvedla veškeré použité
prameny a literaturu.

V Olomouci dne

Podpis

Anotace

Jméno a příjmení autora:	Irena Vlčková
Název fakulty a katedry:	Filozofická fakulta, Katedra asijských studií
Název práce:	Současná demografická krize v Jižní Koreji
Vedoucí práce:	Mgr. Blanka Ferklová, Ph.D.
Rok obhajoby práce:	2022
Jazyk:	čeština
Počet stran a znaků:	51 stran, 72 177 znaků
Počet použité literatury:	7
Počet použitých internetových zdrojů:	19
Počet příloh:	2
Klíčová slova:	Demografická krize, demografický přechod, Jižní Korea, Korejská republika, porodnost, úmrtnost

Tato bakalářská práce se zaměřuje na téma současné demografické krize v Jižní Koreji. Popisuje demografický vývoj Koreje ve 20. a 21. století pomocí modelu demografického přechodu. Zabývá se také dosavadní snahou korejské vlády zpomalit rapidně klesající míru porodnosti. Praktická část obsahuje analýzu výsledků dotazníkového šetření právě na toto téma. Cílem práce je podat stručný pohled na historickou i současnou demografickou situaci Jižní Koreje, zejména v oblastech porodnosti, plodnosti a úmrtnosti. Dalším produktem této práce je vytvoření Korejského modelu demografického přechodu.

This bachelor thesis focuses on the topic of South Korea's contemporary demographic crisis. It describes the Korean demographic development in the 20th and 21st centuries using the Demographic transition model. It also deals with the efforts of the Korean government to slow down the rapidly declining birth rate. The practical part contains an analysis of the questionnaire results on this very topic. The aim of this thesis is to give a brief look at the historical and current demographic situation of South Korea, especially in the areas of birth rate, fertility, and mortality. Another product of this thesis is the creation of the Korean demographic transition model.

Poděkování

Ráda bych tímto poděkovala vedoucí mé bakalářské práce Mgr. Blance Ferklové, Ph.D. za její cenný čas, užitečné rady a ochotu s čímkoliv pomoci. Poděkování patří i mé rodině a přátelům za jejich trpělivost a podporu během studia. Dále také děkuji všem respondentům, kteří věnovali svůj čas účasti v dotazníkovém šetření.

Obsah

Seznam grafů, obrázků a tabulek	6
Seznam zkratk	7
Ediční poznámka.....	8
Úvod.....	9
1 Demografický přechod.....	10
1.1 První fáze.....	11
1.2 Druhá fáze	12
1.3 „Chaotická fáze“	13
1.4 Třetí fáze	15
1.5 Čtvrtá fáze	18
1.6 Pátá fáze “demografická krize”	19
2 Dosavadní snahy o řešení krize.....	22
3 Dotazníkové šetření	28
3.1 Charakteristika dotazníkového šetření	28
3.2 Analýza výsledků	28
Závěr	38
Resumé.....	39
Seznam literatury	40
Seznam internetových zdrojů.....	41
Zdroje obrázků, tabulek, grafů a statistik	42
Seznam příloh	43
Přílohy.....	44

Seznam grafů, obrázků a tabulek

Graf 1: Model demografického přechodu.....	11
Graf 2: Odhadovaná HMP a HMÚ do roku 1960.....	15
Graf 3: HMP a HMÚ v letech 1960-2020.....	17
Graf 4: Úhrnná míra plodnosti a počet živě narozených v letech 1970-2020.....	19
Graf 5: Rozdíl v počtu živě narozených mezi roky 2019 a 2020.....	20
Graf 6: Korejský model demografického přechodu.....	21
Graf 7: Věkové složení respondentů.....	29
Graf 8: Zastoupení respondentů z hlediska pracovního stavu.....	29
Graf 9: Zastoupení respondentů z hlediska rodinného stavu.....	30
Graf 10: Odpovědi na otázku: „Kolik máte v současnosti dětí?“.....	31
Graf 11: Odpovědi na otázku: „Jaký počet dětí považujete za ideální?“.....	31
Graf 12: Důvody proč někteří respondenti nechtějí mít děti.....	32
Graf 13: Důležitost jednotlivých faktorů při rozhodování založit rodinu.....	33
Graf 14: Druhy podpory, které by respondenti ocenili při založení rodiny.....	34
Graf 15: Reakce respondentů (mužů) na téma otcovské dovolené.....	36
Graf 16: Potíže související s těhotenstvím, které respondentky zažily nebo se jich obávají.....	37
Obrázek 1: Plakáty propagující plánované rodičovství.....	16
Obrázek 2: Korejská mapa plodnosti zveřejněná na Facebookové stránce Ministerstva vnitra a státní správy.....	23
Obrázek 3: Těhotenský štítek s nápisem imsanbu meonjeo (těhotné mají přednost).....	26
Obrázek 4: Gukmin haengbok kadeu neboli Karta národního štěstí	26
Tabulka 1: Shrnutí demografického přechodu v Koreji.....	21

Seznam zkratek

Pojem v angličtině	Pojem v češtině	Zkratka
demographic transition model	model demografického přechodu	MDP
(crude) birth rate	(hrubá) míra porodnosti	(H)MP
(crude) death rate	(hrubá) míra úmrtnosti	(H)MÚ
total fertility rate	úhrnná míra plodnosti	ÚMP
family planning	plánované rodičovství	PR

Ediční poznámka

V této práci je k přepisu korejských slov použita Revidovaná romanizace korejštiny publikována Ministerstvem kultury a turismu Korejské republiky. Přepsané výrazy jsou vyznačeny kurzívou s výjimkou korejských jmen.

V této práci je slovo Korea myšleno ve smyslu Korejské republiky, tzv. Jižní Koreje, s výjimkou kapitol 1.1 (První fáze) a 1.2 (Druhá fáze), kde označuje celý korejský poloostrov.

Úvod

Korejská republika se od počátku nového milénia potýká s fenoménem nízké porodnosti. V roce 2020 však počet zemřelých osob překonal počet narozených dětí, což způsobilo přirozený úbytek populace. Děti se rodí stále méně a Jižní Koreu to tak staví do pozice jediné členské země OECD¹, jejíž úhrnná míra plodnosti zůstává pod hodnotou 1.^{2,3} Tuto problematickou situaci tak lze z mnoha důvodů nazvat demografickou krizí. Jediným důsledkem totiž není pouze budoucí pokles populace, ale i její stárnutí. Snižující se míra porodnosti⁴ navíc urychluje zmenšení skupiny obyvatel v produktivním věku. Méně pracujících lidí pak může způsobit zpomalení jihokorejského hospodářského růstu.

Cílem této bakalářské práce je podat stručné shrnutí historického vývoje Koreje v oblasti základních demografických ukazatelů, míry porodnosti a úmrtnosti, přibližně za posledních 120 let. Pro tento účel se mimo jiné pokusím vytvořit korejský model demografického přechodu. Dalším cílem je poskytnout letný pohled na krizi nízké porodnosti, kterou si v současné době Jižní Korea prochází.

Předmětem první kapitoly je představit a vysvětlit model demografického přechodu. Na základě tohoto modelu v dalších podkapitolách podrobně popíšu demografický vývoj ve 20. a 21. století zpočátku na celém korejském poloostrově, dále již jen na území Korejské republiky. Zaměřím se především na to, jak se v průběhu času měnily míry porodnosti a úmrtnosti a čím mohly být tyto změny ovlivněny. V druhé kapitole práce chronologicky vylíčím, jakými způsoby se jihokorejská vláda snažila od druhé poloviny devadesátých let minulého století až po současnost krizi řešit. V praktické části budu analyzovat výsledky dotazníkové šetření na téma „Současná demografická krize v Jižní Koreji“.

¹ Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj

² Úhrnná míra plodnosti je definována jako počet dětí, které by se živě narodily každé ženě během celého jejího reprodukčního věku (cca 15-49 let).

³ Yonhap, „S. Korea's total fertility rate hits record low last year,” [online].

⁴ Hrubá míra porodnosti, dále už jen pod zkratkou (H)MP, je definována jako počet živě narozených dětí na 1000 obyvatel středního stavu (počet obyvatel daného území v okamžiku, který byl zvolen za střed sledovaného období) v určitém časovém období, nejčastěji se udává rozmezí jednoho roku. Vypočítá se poměrem živě narozených dětí (N) a středního stavu obyvatel (S). Toto se pak vynásobí tisícem, jelikož je výsledná hodnota uváděna v promile.

1 Demografický přechod

Teorie demografického přechodu, též známá jako demografická revoluce, popisuje populační změny, kterými země projde při procesu modernizace. Přesněji je definována jako změny v plodnosti a úmrtnosti, ke kterým dochází, když se tradiční společnost transformuje na vysoce industrializovanou.⁵

Model demografického přechodu (dále jen MDP), je založen na změnách hrubé míry porodnosti⁶ a hrubé míry úmrtnosti⁷ v čase a vyjadřuje jejich vliv na celkovou populaci. Osa x grafu zobrazuje čas, který však není blíže specifikovaný žádnými hodnotami ani jednotkou, jelikož se jedná o univerzálně aplikovatelný model a délka fází se u každého státu může lišit.

Dále jsou na ose x vyznačeny fáze MDP. Stage 1 neboli fáze první je charakteristická tím, že míra porodnosti i úmrtnosti je vysoká a relativně stacionární. Ve fázi druhé, v grafu 1 označené jako Stage 2, začíná klesat míra úmrtnosti, zatímco míra porodnosti zůstává vysoko. Díky tomu populace výrazně roste, a proto je tato fáze doplněna popiskem „Brzký růst“ (přeloženo volně z anglického „Early expanding“). Typickým znakem fáze třetí, také zvané Stage 3, je nadále klesající míra úmrtnosti a začátek poklesu míry porodnosti, populace stále roste, ale již ne v takové míře. Můžeme ji tedy označit za období pozdního růstu populace. Ve fázi čtvrté (neboli Stage 4) se obě míry ustálí na nízkých hodnotách. Ve fázi páté (Stage 5) dochází k tomu, že hodnota míry porodnosti klesne pod hodnotu míry úmrtnosti, což pokud se nezmění, v delším časovém intervalu znamená, že se populace začne zmenšovat. Právě tato fáze je často nazývána demografickou krizí a budu se jí v této práci nejvíce zabývat.

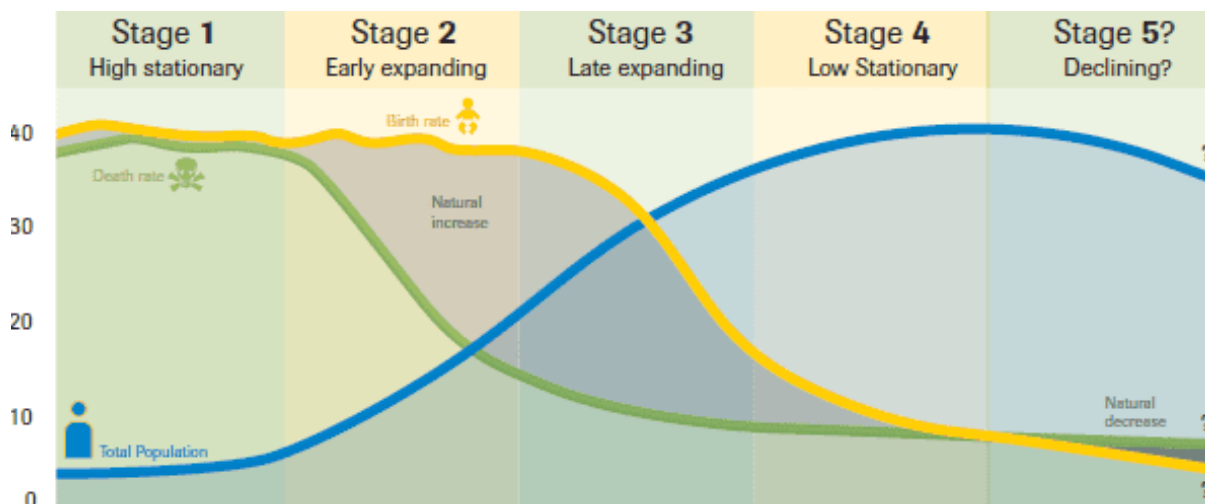
Osa y zobrazuje míru porodnosti a úmrtnosti v promile neboli na 1000 obyvatel v jednom roce. První sledovanou křivkou je hrubá míra porodnosti (dále jen (H)MP), na grafu je zpočátku úplně navrchu a je označena žlutou barvou a symbolem dítěte. Ve stejné části grafu, v jeho počátku, se pod HMP nachází křivka hrubé míry úmrtnosti (dále jen (H)MÚ), jež je zvýrazněna zelenou barvou a symbolem lebky. Nejspodnější modrá křivka se symbolem člověka zobrazuje

⁵ Coale, “The Demographic Transition Reconsidered,” 71.

⁶ Hrubá míra porodnosti, dále už jen pod zkratkou (H)MP, je definována jako počet živě narozených dětí na 1000 obyvatel středního stavu (počet obyvatel daného území v okamžiku, který byl zvolen za střed sledovaného období) v určitém časovém období, nejčastěji se udává rozmezí jednoho roku. Vypočítá se poměrem živě narozených dětí (N) a středního stavu obyvatel (S). Toto se pak vynásobí tisícem, jelikož je výsledná hodnota uváděna v promile.

⁷ Hrubá míra úmrtnosti, dále už jen pod zkratkou (H)MÚ, je definována jako počet zemřelých osob na 1000 obyvatel středního stavu (počet obyvatel daného území v okamžiku, který byl zvolen za střed sledovaného období) v určitém časovém období, nejčastěji se udává rozmezí jednoho roku. Vypočítá se jako poměr počtu zemřelých (D) ke střednímu stavu obyvatel (P) a následně vynásobí tisícem, abychom dostali hodnotu v promile.

celkovou populaci. V druhé fázi modelu (Stage 2) se mezi křivkami MP a MÚ objevuje pojem přirozený přírůstek a v páté fázi (Stage 5) pojem přirozený úbytek.⁸

Graf 1: Model demografického přechodu. Převzato od Grover, “What is the Demographic Transition Model?”, [online].

MDP zobrazuje populační vývoj v pěti specifických fázích.⁹ Zatímco většina rozvojových zemí je ve fázi dva a tři, ekonomicky vyspělejší země se spíše nachází ve čtvrté fázi, některé jako Korejská republika dokonce přešly již do fáze páté.

1.1 První fáze

Charakteristikou první fáze, v grafu č. 1 pod názvem Stage 1, je vysoká míra porodnosti a úmrtnosti. Tyto dva ukazatele jsou relativně vyrovnané a velikost populace tudíž zůstává stabilní nebo mírně roste. Případné větší výkyvy především v MÚ mohou způsobit války a epidemie.^{10, 11} Vysoká MP se historicky přikládá převážně společnostem spoléhající na zemědělství a fyzickou práci, protože větší rodina znamená větší pracovní sílu. Potřeba mít více dětí může často být i odpovědí na vysokou MÚ. Na té se podílí hlavně vysoká míra kojenecké úmrtnosti¹² a nízká naděje dožití způsobená nedostatečnou úrovní hygieny a zdravotnictví. Jak

⁸ Oba tyto pojmy uvádějí rozdíl mezi počtem (živě) narozených a zemřelých v témž území a období. Pokud je rozdíl kladný, jedná se o přírůstek a populace roste. Pokud je záporný, jde o úbytek a populace se zmenšuje.

⁹ Původní model obsahuje pouze čtyři fáze. Možná pátá fáze má dvě varianty, a to, že se bude hrubá míra porodnosti dále snižovat nebo opět zvyšovat. V rámci této práce budeme pracovat s variantou poklesu hrubé míry porodnosti.

¹⁰ Grover, “What is the Demographic Transition Model?” [online].

¹¹ Tyto výkyvy jsou v některých grafech modelu zobrazeny vlnkami.

¹² Míra kojenecké úmrtnosti, je definována jako počet zemřelých dětí do 1 roku života na 1000 živě narozených v daném roce.

uvádí Grover ve své studii, „Ačkoliv v současnosti již žádná země v první fázi není, do 18. století se v ní nacházely všechny“.¹³

Zatímco země západní Evropy začaly přechod již během průmyslové revoluce v druhé polovině 18. století, korejský poloostrov byl podle Rosenberga v prvním stádiu až do anexe Japonskem v roce 1910.¹⁴ V této době byla populace Koreje odhadována asi na 17,4 milionu obyvatel.¹⁵ Předpokládá se, že HMÚ¹⁶ v 19. století se pohybovala okolo 35 zemřelých na tisíc obyvatel. Takto vysokou hodnotu můžeme na základě dostupných historických dat přikládat špatným zdravotním podmínkám, nízké životní úrovni a nedostatku veřejného zdravotnictví.¹⁷ Podle existujících záznamů byla HMP¹⁸ na začátku 19. století v rozmezí 35 až 40 narozených na 1000 obyvatel. Ovlivňovala to nejen vysoká míra kojenecké úmrtnosti, ale i konfucianismem idealizovaný systém rozšířené rodiny. Na rozdíl od např. tradiční japonské společnosti navíc neprobíhala záměrná snaha omezovat počet dětí ani regulovat plodnost.¹⁹

1.2 Druhá fáze

Pro druhou fázi MDP je typický rychlý pokles míry úmrtnosti, zatímco míra porodnosti zůstává vysoká. Následkem toho celková populace země roste, jelikož počet nově narozených převyšuje počet zemřelých. V tomto stádiu se dnes nacházejí např. země subsaharské Afriky nebo Afghánistán.²⁰

V Koreji došlo k postupnému snižování MÚ v období japonské koloniální nadvlády²¹ z původních hodnot 34 (zemřelých na tisíc obyvatel) na začátku koloniálního období, 1910-1915, na 26, 1925-1930, a dále až na 23 v letech 1935-1940. Tak výrazný pokles MÚ přinesla především prevence infekčních a nakažlivých nemocí, zřízení karanténního systému a zhotovení kanalizace a vodních cest. Mezi další faktory patřilo i zakládání lékařských škol a nemocnic. Důležité je ale zmínit, že na rozdíl od zemí západní Evropy k tomu nedošlo na

¹³ Grover, “Stage 1 of the Demographic Transition Model,” [online].

¹⁴ Rosenberg, “Demographic Transition,” [online].

¹⁵ Kim, “The Demographic Transition in the Korean Peninsula, 1910-1990: South and North Korea Compared,” 135.

¹⁶ Hrubá míra úmrtnosti.

¹⁷ Lee, “Demographic Transition in Korea,” 5.

¹⁸ Hrubá míra porodnosti.

¹⁹ Lee, “Demographic Transition in Korea,” 7.

²⁰ Grover, “Stage 2 of the Demographic Transition Model,” [online].

²¹ Japonská okupace Koreje, tzv. japonská koloniální nadvláda, je období mezi lety 1910 až 1945.

základě zlepšení životní úrovně.²² Průmysl byl rozvíjen využíváním korejské pracovní síly, a to za cenu zhoršení ekonomické situace hlavně na venkově.²³ To způsobilo rozsáhlou migraci farmářů do Mandžuska. Další velká část emigrantů zamířila do Japonska.²⁴

V první polovině koloniálního období se HMP pomalu zvyšovala, a to z 38 (narozených na tisíc obyvatel), 1910-1915, na 45 (nejvyšší dosaženou hodnotu) v letech 1925-1930. Vysvětlením pro tento mírný nárůst mohlo být snížení úmrtnosti žen v reprodukčním věku a zlepšení hygienických podmínek, čímž se zmenšilo riziko úmrtí při a bezprostředně po porodu. V druhé polovině Japonské okupace pak došlo k drobnému snížení na hodnotu 42 v letech 1940-1945. To můžeme připisat převážně Japonské invazi do Číny v 30. letech, mobilizaci korejské pracovní síly do továren a později mužů, když započala válka v Pacifiku. Dá se říct, že v kontrastu s úmrtností byla i plodnost v této době ovlivněna jen velmi málo. Ve svém článku Lee Hae-young zmiňuje jako možný důvod této neměnnosti např. to, že koloniální režim se úmyslně vyhýbal radikálním změnám tradičních zvyků, systémů rodiny a hierarchie v Koreji.²⁵

1.3 „Chaotická fáze“

Než Korea plně přešla do třetí fáze, dá se říct, že prošla ještě takzvaným mezistupněm, který Kim Doo-Sub a další autoři nazývají „chaotická fáze“ a označuje léta 1945-1960.²⁶ Bylo to období politického, sociálního a ekonomického rozruchu, které výrazně narušilo demografickou situaci země. Po konci druhé světové války v roce 1945 došlo k osvobození od Japonské okupace a s tím spojenému rozdělení Korejského poloostrova na dvě Koreje, severní a jižní, v roce 1948. Tyto dvě významné události zapříčinily po celé zemi ohromné přerozdělení obyvatelstva.²⁷

Korejská válka, která probíhala v letech 1950-53 měla na populaci ještě větší dopad. Počet válečných obětí se odhaduje asi na 1,6 milionu a HMÚ²⁸ během těchto tří let prudce

²² Lee, “Demographic Transition in Korea,” 5-6.

²³ V původní literatuře bylo použito citově zabarvené slovní spojení „vykořisťování korejské pracovní síly“. Mohlo by to být považováno za projev negativního sentimentu korejského autora vůči koloniálnímu období. Kvůli objektivnosti jsem se tedy uchýlila ke slovu „využívání“, které ponechává záporný význam, ale v mírnější formě.

²⁴ Kim, “The Demographic Transition in the Korean Peninsula, 1910-1990: South and North Korea Compared,” 135-137.

²⁵ Lee, “Demographic Transition in Korea,” 7-9.

²⁶ Kim, “The Demographic Transition in the Korean Peninsula, 1910-1990: South and North Korea Compared,” 138.

²⁷ Kim, “Demographic Transition and Population Aging in Korea,” 27.

²⁸ Hrubá míra úmrtnosti.

vzrostla z 36 na 47 zemřelých na 1000 obyvatel. Po uzavření příměří MÚ opět klesla na svou předválečnou hodnotu a následně pokračovala v klesání. V letech 1954-1955, tedy těsně po válce, byla odhadována na 17-20 (zemřelých na 1000 obyvatel). Stejně jako na západě zažila i Korea mimořádný pokles úmrtnosti díky objevení tzv. „zázračného léku“²⁹. Vliv na prudký pokles mortality od roku 1955 mělo i zlepšení hygienických podmínek při znovuvybudování země.

Nesnáze, kterými si korejské obyvatelstvo v tomto období procházelo, hrály rozhodující roli i na HMP³⁰, která výrazně klesla a v roce 1951 se pohybovala na hodnotě 30 narozených na 1000 obyvatel. Značným kontrastem k tomu byl tzv. Baby boom³¹, který následoval hned po konci Korejské války, podobně jako v západní Evropě a USA po druhé světové válce. V letech 1955-1960 dosáhla HMP svého maxima, a to 45 narozených na 1000 obyvatel a úhrnná míra plodnosti³² (dále ÚMP) byla 6,3. Rekordní hodnota hrubé míry přirozeného přírůstku³³ v roce 1960 (29 na 1000 obyvatel) jasně poukázala na tuto populační explozi a vzbudila v mnohých Korejcích obavy před vážným populačním problémem.³⁴

Hodnoty HMP a HMÚ z fáze první, druhé a chaotické jsou graficky zobrazeny v grafu číslo 2.

²⁹ Jako „zázračný lék“ 2. světové války je označován Penicilin, první antibiotikum.

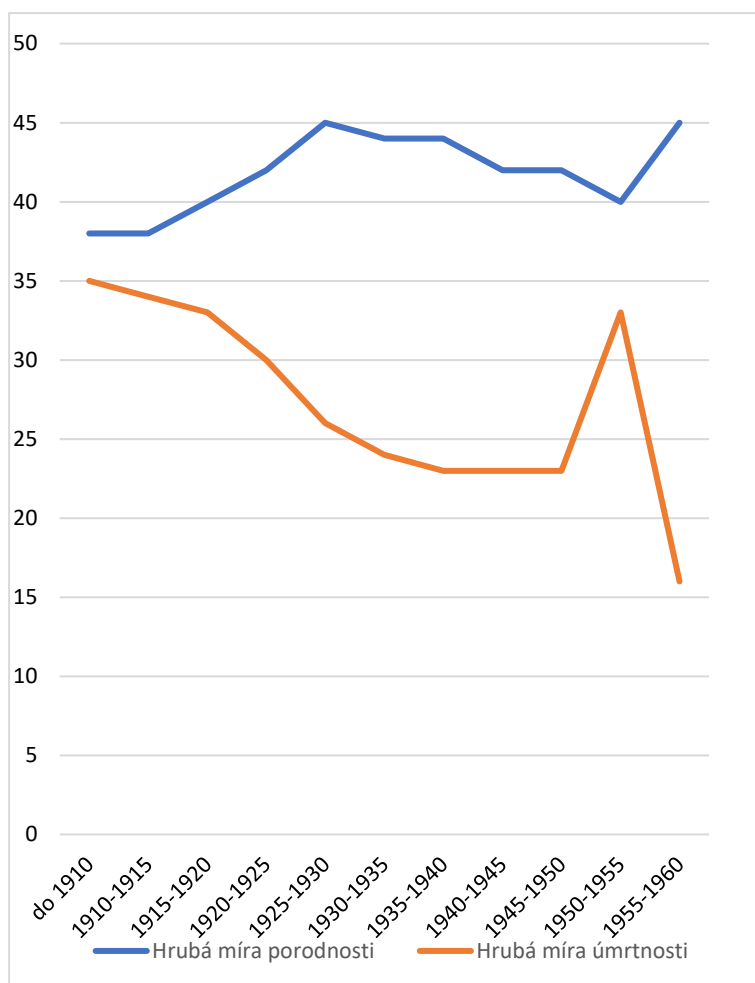
³⁰ Hrubá míra porodnosti.

³¹ Baby boom neboli populační exploze je velice rychlý, až skokový, nárůst populace v daném regionu.

³² Úhrnná míra plodnosti, dále už jen ÚMP, je definována jako počet dětí, které by se živě narodily každé ženě během celého jejího reprodukčního věku (cca 15-49 let).

³³ Hrubá míra přirozeného přírůstku je rozdíl mezi počtem (živě) narozených a zemřelých v témž období a území přepočítaný na tisíc obyvatel středního stavu (počet obyvatel daného území v okamžiku, který byl zvolen za střed sledovaného období).

³⁴ Lee, „Demographic Transition in Korea,“ 6,10.

Graf 2: Odhadovaná HMP a HMÚ do roku 1960. Graf vytvořen autorkou na základě dat z: Kwon et al. (1975, str. 12,23); na ose y jsou hodnoty HMP a HMÚ uváděny na 1000 obyvatel středního stavu (počet obyvatel daného území v okamžiku, který byl zvolen za střed sledovaného období).

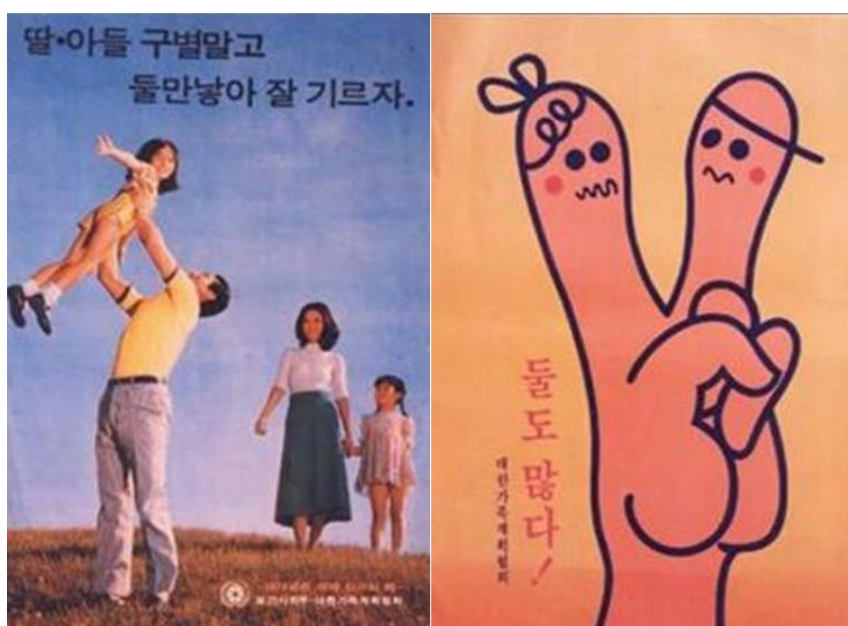
1.4 Třetí fáze

Ve třetí fázi MDP³⁵, v grafu č. 1 označené jako Stage 3, je MÚ nízká a začíná se snižovat i MP. Taková situace nastává většinou díky zlepšení ekonomické situace a postavení žen, které začínají mít větší přístup ke vzdělání a antikoncepci. Snižující se MP v kombinaci s nízkou hladinou MÚ také zahájí proces zpomalování tempa růstu celkové populace. Tato fáze je často označena jako období výrazného pokroku, neboť velká část obyvatelstva je v produktivním věku, což může stát využít k posílení ekonomiky.³⁶

³⁵ Model demografického přechodu.

³⁶ Grover, "Stage 3 of the Demographic Transition Model," [online].

Vojenský režim, který se v Koreji dostal na začátku 60. let k moci, spustil v roce 1962 první pětiletý ekonomický plán, jehož nedílnou součástí bylo tzv. plánované rodičovství (dále jen PR). Program PR měl za cíl snížit roční přirozený přírůstek obyvatelstva. Pro jeho realizaci vláda zřídila celonárodní síť organizací, získala fond z vládního rozpočtu, a dokonce i pomoc ze zahraničí. Zahrnoval různé aktivity jako je např. návštěva rodin pracovníky programu, snaha poučit a přesvědčit o výhodách metod PR na skupinových setkáních, propagace PR v médiích, rozšíření a poskytování různých druhů antikoncepce zadarmo.³⁷ V roce 1981 vláda začala nabízet ekonomické výhody s cílem motivovat, aby rodiny měly jen dvě děti. V té době padla dokonce i zmínka o rodině jen s jedním dítětem.³⁸

Obrázek 1: Plakáty propagující plánované rodičovství. Plakát vlevo říká: „Nerozlišujme dcery a syny, mějme dvě děti a vychovejme je dobře.“ Plakát napravo říká: „Pro naši přelidněnou zemi jsou i dvě (děti) hodně.“ Jako zdroj obrázků je uvedena vláda Korejské republiky.

Za snížení úhrnné míry plodnosti měl kromě programu PR zodpovědnost i zvyšující se věk při sňatku. Zatímco v roce 1940 se ženy vdávaly v 17,8 letech a muži ženili ve 21,8 letech, v roce 1970 se pro ženy toto číslo zvýšilo průměrně na 23,3 a pro muže na 27,2 roku. V neposlední řadě mělo na snižování fertility vliv rozsáhlé rozšíření praxe uměle vyvolaných potratů. V dekadě od roku 1963-73 byl zaznamenán významný skok v míře potratovosti na 100 vdaných žen, a to z 6 na 30 potratů.³⁹ Podle dat z The World Bank⁴⁰ byla HMP⁴¹ na začátku

³⁷ Lee, “Demographic Transition in Korea,” 10-11.

³⁸ Haub, “Did South Korea's Population Policy Work Too Well?” [online].

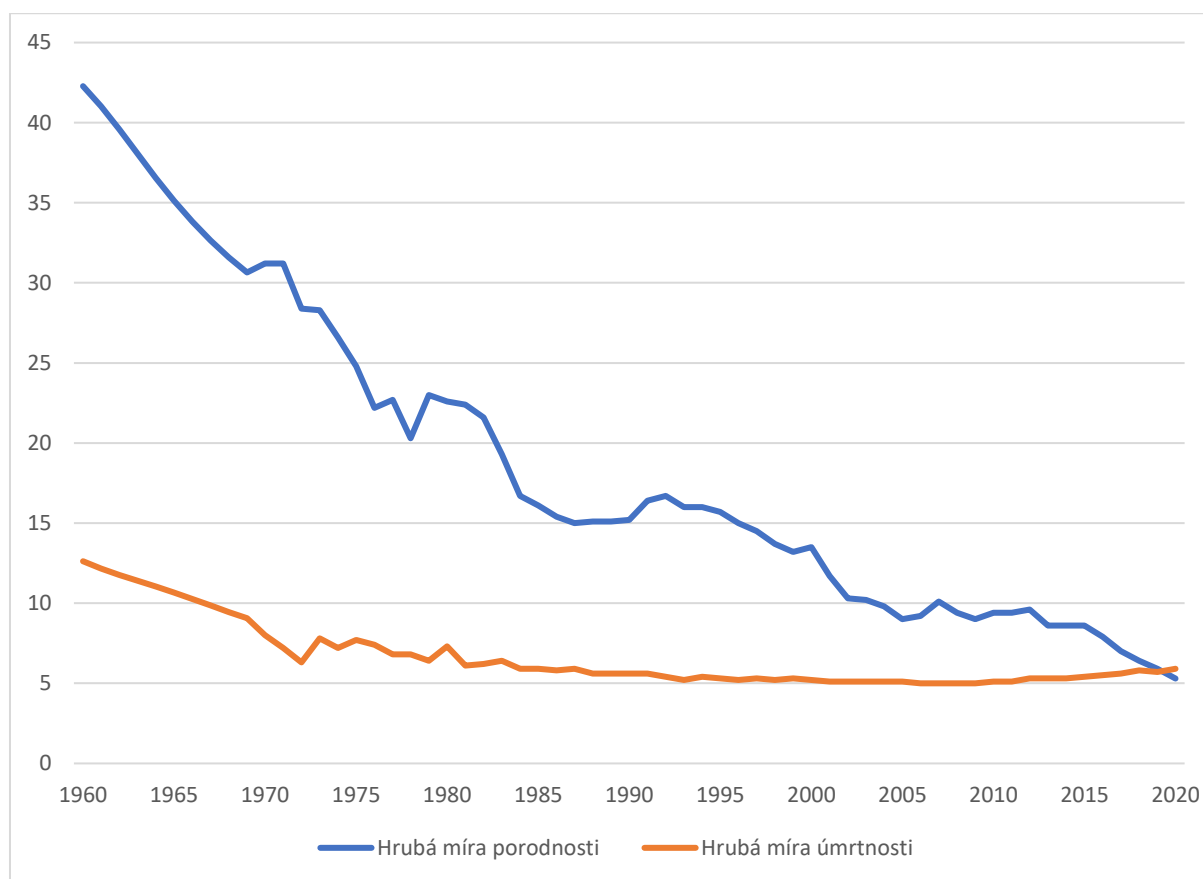
³⁹ Lee, “Demographic Transition in Korea,” 11.

⁴⁰ The World Bank: Data, „Birth rate, crude (per 1,000 people) – Korea, Rep.“ [online].

⁴¹ Hrubá míra porodnosti.

třetí fázi v roce 1960 na hodnotě 42,3 (narozených na 1000 obyvatel středního stavu) a do roku 1985 prudce klesla až na 16,1. ÚMP⁴² navíc v roce 1983 klesla pod 2,1, což je hodnota udávaná pro zachování prosté reprodukce.^{43, 44}

Ačkoliv od konce 70. let bylo tempo poklesu spíše mírné, i v této fázi úmrtnost značně klesala. Za důvod můžeme považovat rozšíření lékařských služeb, které se začaly od 60. let zlepšovat společně se socioekonomickým rozvojem.⁴⁵ V níže uvedeném grafu č. 3 jsou graficky zobrazeny změny HMP a HMÚ v třetí, čtvrté a páté fázi.

Graf 3: HMP a HMÚ v letech 1960-2020 (fáze třetí až pátá). Graf vytvořen autorkou na základě dat z: *The World Bank: Data, „Birth rate, crude (per 1,000 people) – Korea, Rep.“ [online]., The World Bank: Data, „Death rate, crude (per 1,000 people) – Korea, Rep.“ [online]. a Statistics Korea, „Preliminary Results of Birth and Death Statistics in 2020,“ [online]. Na ose y jsou hodnoty HMP a HMÚ uváděny na 1000 obyvatel středního stavu (počet obyvatel daného území v okamžiku, který byl zvolen za střed sledovaného období).*

⁴² Úhrnná míra plodnosti.

⁴³ Prostá reprodukce je hodnota míry plodnosti, při které dokáže nová generace nahradit tu předešlou. Pokud je tato hodnota pod 2,1, nerodí se dost dětí na to, aby se populace plně nahradila.

⁴⁴ The World Bank: Data, „Fertility rate, total (births per woman) - Korea, Rep.” [online].

⁴⁵ Kim, „The Demographic Transition in the Korean Peninsula, 1910-1990: South and North Korea Compared,“ 140.

Kombinace klesající HMP a HMÚ samozřejmě zapříčinila i pokles míry populačního růstu z 2,9 % v roce 1960 na 0,98 % v roce 1990. Mimo jiné Korea zažila také rapidní proces urbanizace. Kim Ik-ki ve své studii píše, že v roce 1960 žilo ve městech pouze 28 % populace, v roce 1970 se míra urbanizace navýšila na 41 % a dále na 57 % v roce 1980.⁴⁶

1.5 Čtvrtá fáze

Pro čtvrtou fázi MDP⁴⁷ je charakteristická nízká HMÚ⁴⁸ a HMP⁴⁹, což zapříčiňuje i ustálení růstu populace. Pokles v hodnotách obou mír se připisuje především silné ekonomice, vysoké vzdělanosti občanů, dostačujícímu systému zdravotnictví, mimo jiné i migraci obyvatelstva do měst a zvyšujícímu se počtu pracovních příležitostí pro ženy. Země ve čtvrté fázi přechodu mají za sebou ekonomický i společenský pokrok, který umožňuje zmenšení rodinné jednotky, zároveň však jako výsledek fází jedna až tři mají stále velkou populaci, která roste jen pozvolně. Pro tyto důvody, je čtvrtá fáze MDP považována za ideální stav.⁵⁰

Na základě dat z The World Bank⁵¹ v Koreji zůstala HMÚ ve čtvrté fázi MDP nízká a neprocházela žádnými velkými změnami. Hodnotově se pohybovala mezi 5 a 6 zemřelými na 1000 obyvatel. HMP nadále klesala, ale výrazně pomalejším tempem než ve fázi třetí. Na začátku 90. let byl zaznamenán lehký nárůst, který byl pravděpodobně způsoben prosperující ekonomikou, na konci tohoto desetiletí však došlo opět k prudkému poklesu.⁵² Zatímco v roce 1995 byla HMP 15,7 narozených (na 1000 obyvatel), o deset let později v roce 2005 klesla až na 9.⁵³ Během 80. let navíc Korea zaznamenala trend tzv. pohlavně selektivních potratů, který způsobil výraznou nevyváženost v pohlaví nově narozených dětí. Normální poměr pohlaví při narození je přibližně 105 narozených chlapců na 100 narozených dívek. V roce 1994 se však číslo vyšplhalo až na 115 nar. chlapců na 100 nar. dívek.⁵⁴ Tento trend způsobený korejskou preferencí synů ale pomalu vymizel a do roku 2008 se poměr pohlaví při narození opět dostal do normálu.⁵⁵

⁴⁶ Kim, "Demographic Transition and Population Aging in Korea," 30.

⁴⁷ Model demografického přechodu.

⁴⁸ Hrubá míra úmrtnosti.

⁴⁹ Hrubá míra porodnosti.

⁵⁰ Grover, "Stage 4 of the Demographic Transition Model," [online].

⁵¹ The World Bank: Data, „Death rate, crude (per 1,000 people) – Korea, Rep.“ [online].

⁵² Na vině mohla částečně být Asijská finanční krize, která postihla Korejskou republiku v druhé polovině 90. let.

⁵³ The World Bank: Data, „Birth rate, crude (per 1,000 people) – Korea, Rep.“ [online].

⁵⁴ Kwon, "Demographic Trends and Their Social Implications," 23-24.

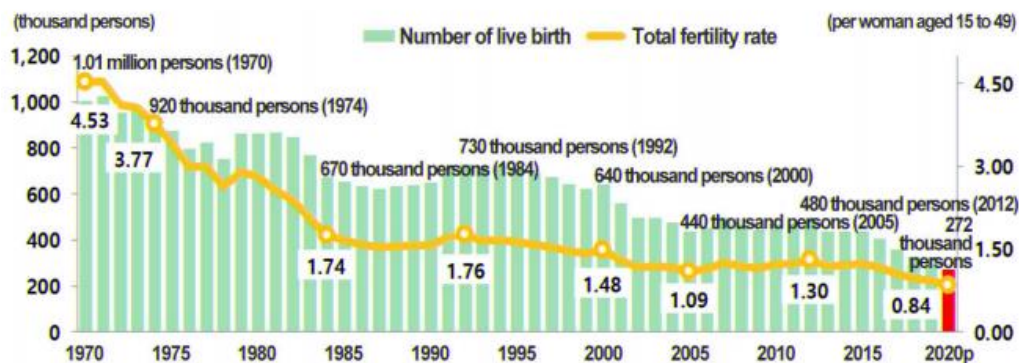
⁵⁵ Haub, "Did South Korea's Population Policy Work Too Well?" [online].

Úhrnná míra plodnosti se držela během téměř celé čtvrté fáze nad hodnotou 1, pod tuto hranici spadla až v roce 2018, kde i zůstala.⁵⁶ Evan Ramstad ve svém článku uvádí „Dá se tedy říct, že u typické jihokorejské ženy je pravděpodobnější, že dítě během svého života mít nebude, než že ho bude mít“. Nízká plodnost navíc s sebou přináší i další jev, a to stárnutí populace, s nímž je spojeno mnoho dalších problémů. K roku 2019 bylo v Koreji o 1,2 milionu více seniorů (65 a více let) než mladých lidí (0-15 let) a tento rozdíl se v budoucnu bude jen nadále navyšovat.⁵⁷

1.6 Pátá fáze “demografická krize”

Co se stane, když hrubá míra porodnosti země klesne pod hodnotu hrubé míry úmrtnosti? To teoreticky zobrazuje právě pátá fáze modelu demografického přechodu, která je médii a novináři často populárně označována jako demografická krize. Podle Grovera se v této fázi kromě Jižní Koreje nachází i další vysoce rozvinuté státy jako např. Německo a Japonsko.⁵⁸

Korejská republika přešla do páté fáze teprve nedávno, a to v roce 2020. Jak můžeme vidět na grafu č. 4, úhrnná míra plodnosti klesla v tomto roce na rekordně nejnižší hodnotu 0,84, což je ještě o 0,08 nižší než v roce 2019. Na grafu je zobrazeno, jak ÚMP klesala od roku 1970 a také, že se v 80. letech dostala pod hladinu prosté reprodukce.⁵⁹

Graf 4: Úhrnná míra plodnosti a počet živě narozených v letech 1970-2020. Na ose x je čas, na levé ose y je jednotkou tisíc osob, na pravé ose y ženy ve věku 15-49 let. V grafu je zelenými sloupci vyznačen počet živě narozených, žlutá křivka pak označuje úhrnnou míru plodnosti. Převzato ze Statistics Korea, “Preliminary Results of Birth and Death Statistics in 2020.” [online].

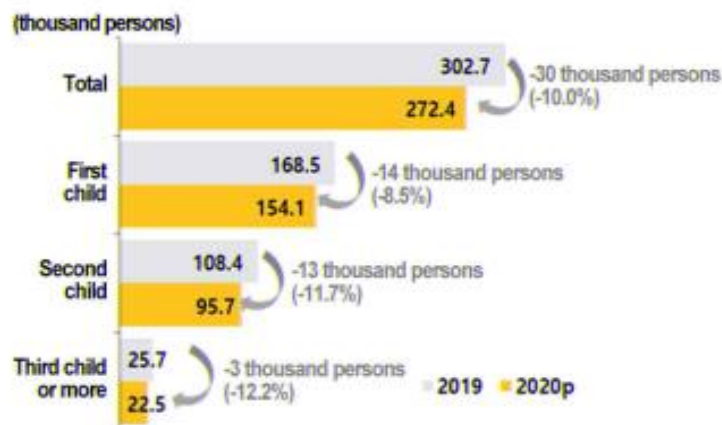
⁵⁶ The World Bank: Data, „Fertility rate, total (births per woman) - Korea, Rep.” [online].

⁵⁷ Ramstad and Stephen, “South Korea's Demographic Troubles,” [online].

⁵⁸ Grover, “Stage 5 of the Demographic Transition Model,” [online].

⁵⁹ Prostá reprodukce je hodnota míry plodnosti, při které dokáže nová generace nahradit tu předešlou. Pokud je tato hodnota pod 2,1 (živě narozených dětí na ženě během jejího reprodukčního věku), nerodí se dost dětí na to, aby se populace plně nahradila.

Počet živě narozených oproti roku 2019 klesl celkem o více než 30 000 (asi o 10 %), jak můžete pozorovat na grafu č. 5, kde jsou mimo jiné tyto rozdíly vyobrazeny podrobně i pro první, druhé a třetí dítě.

Graf 5: Rozdíl v počtu živě narozených mezi roky 2019 a 2020. Převzato ze Statistics Korea, “Preliminary Results of Birth and Death Statistics in 2020.” [online].

HMP⁶⁰ se snížila na 5,3 (narozených na 1000 obyvatel), zatímco HMÚ⁶¹ vzrostla na 5,9 (zemřelých na 1000 obyvatel).⁶² Takový vztah mezi HMP a HMÚ vede k přirozenému úbytku obyvatelstva. V roce 2020 byla míra přirozeného přírůstku, v našem případě úbytku, -0,6 na 1000 obyvatel. Negativní populační růst se však neobjeví okamžitě, většinou trvá jednu či dvě generace, než je znatelný.⁶³

Ani rok 2021 nepřinesl kladné změny. Podle korejského statistického úřadu míra porodnosti klesla oproti předchozímu roku o dvě desetiny na hodnotu 5,1 a míra úmrtnosti se zvýšila o tři desetiny na hodnotu 6,2. Následkem ještě většího rozdílu mezi HMP a HMÚ je míra přirozeného přírůstku (úbytku) v hodnotě -1,1 na 1000 obyvatel.⁶⁴

Na další straně se nachází tabulka č. 1 a graf č. 6 shrnující celý korejský demografický přechod.

⁶⁰ Hrubá míra porodnosti.

⁶¹ Hrubá míra úmrtnosti.

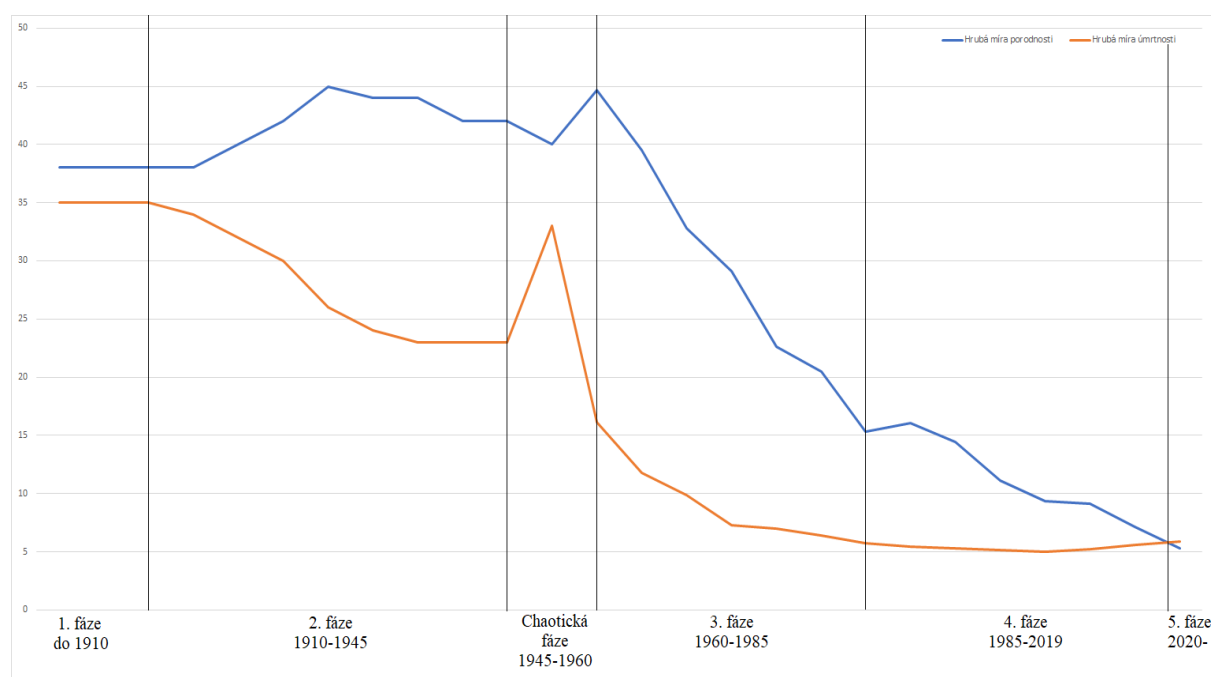
⁶² Statistics Korea, “Preliminary Results of Birth and Death Statistics in 2020,” [online].

⁶³ Grover, “Stage 5 of the Demographic Transition Model,” [online].

⁶⁴ KOSIS, “Vital Statistics of Korea,” [online].

Fáze	Období	Růst populace	Plodnost	Úmrtnost
První	-1910	velmi malý, stabilní přírůstek	vysoká	vysoká s výkyvy
Druhá	1910-1945	rychlý přírůstek	vysoká	vysoká, ale začíná rychle klesat
Chaotická	1945-1960	rychlý přírůstek s výjimkou období 1949-55	vysoká	vysoká v letech 1949-55, jinak střední
Třetí	1960-1985	zmenšuje se míra růstu populace	rychlý pokles	pokles pokračuje
Čtvrtá	1985-2019	růst se blíží k ustálenému stavu	nízká, stále klesá	ustálí se na nízké úrovni
Pátá	2020-	negativní růst	Více zemřelých než narozených	

Tabulka 2: Shrnutí demografického přechodu v Koreji. *Tabulka převzata od Kim Doo-Sub (1994, str.143) s výjimkou páté fáze, kterou doplnila autorka sama.*

Graf 6: Korejský model demografického přechodu. *Graf vytvořen autorkou na základě dat z: Kwon et al. (1975, str. 12,23), The World Bank: Data, „Birth rate, crude (per 1,000 people) – Korea, Rep.“ [online], The World Bank: Data, „Death rate, crude (per 1,000 people) – Korea, Rep.“ [online]. a Statistics Korea, „Preliminary Results of Birth and Death Statistics in 2020,“ [online]. Na ose y jsou hodnoty HMP a HMÚ uváděny na 1000 obyvatel středního stavu (počet obyvatel daného území v okamžiku, který byl zvolen za střed sledovaného období).*

2 Dosavadní snahy o řešení krize

Po ukončení programu plánovaného rodičovství následovalo desetileté období ticha, kdy kontrola populace nebyla předmětem politiky. O demografické problémy se navíc příliš nezajímala společnost ani akademici. Až na základě abnormální demografické prognózy se tehdejší vláda v roce 1996 rozhodla založit výbor pro nízkou porodnost a stárnoucí populaci.⁶⁵ Na konci 90. let pak prezident Kim Dae-jung vytvořil Ministerstvo pro rovnost pohlaví^{66, 67} s cílem zlepšit ekonomické příležitosti pro ženy a snížit nerovnost, která je utvářena starými hierarchickými tradicemi, jichž se Korejci drží již od brzkého mládí.⁶⁸ Toto můžeme považovat za začátek dlouhých snah o řešení krize.

Závažnost situace byla jasná, když v roce 2002 Národní penzijní institut oznámil, že penzijní fond se kriticky snižuje a bude brzy vyhlazen kvůli poklesu populace v produktivním věku oproti počtu seniorů. Vláda si také uvědomila, že klesá počet žen v reprodukčním věku a tento trend bude nadále jen zrychlovat. V roce 2005 navíc dosáhla celková míra plodnosti tehdejšího historického globálního minima. Téhož roku byl proto zformován Prezidentský výbor pro stárnoucí společnost a populační politiku⁶⁹ vedený prezidentem a skládající se z ministrů a expertů.⁷⁰ Podobně jako např. v Německu či Japonsku byl také přijat zákon poskytující základní právní úpravu pro novou pronatalistickou politiku. Plán *Saero-Maji*⁷¹ (“plán nového začátku”) na roky 2006 až 2010 obsahoval ustanovení, která měla poskytnout příjemnější prostředí pro založení rodiny. Mezi nimi byly např. daňové pobídky, možnost prioritní koupě nového bytu, podpora vzdělávání a nabídka pomoci neplodným párům. V roce 2006 vláda oznámila tzv. vizi 2020, jejímž cílem bylo připravit se na extrémně stárnoucí populaci a zvýšit celkovou míru plodnosti na 1,6 (živě narozeného dítěte na 1 ženu).^{72, 73} Tato vize se, jak již dnes víme, nepodařila naplnit.

Ne všechny snahy o řešení této krize však byly společností přijaty dobře. Příkladem takové nešťastné snahy je projekt, o který se pokoušela konzervativní vláda první jihokorejské

⁶⁵ Park, “A Few Thoughts on Low Birthrate, Aging Societies: Reflections on Demographic Transition and Modernity in Korea,” 478-479.

⁶⁶ 여성부 (*yeoseongbu*)

⁶⁷ Dnes je známé pod názvem Ministerstvo pro rovnost pohlaví a rodinu. Korejsky jako 여성가족부, (*yeoseonggajokbu*), což doslovně znamená Ministerstvo žen a klanů.

⁶⁸ Ramstad and Stephen, “South Korea's Demographic Troubles,” [online].

⁶⁹ 저출산고령사회위원회 (*jeochulsanggoryeongsahoewiwonhoe*)

⁷⁰ Cho, “Korea's low birth rate issue and policy directions,” 6-7.

⁷¹ 새로마지플랜 (*saeromajipeullaen*)

⁷² Tato hodnota byla zvolena, protože byla v té době průměrem pro země OECD.

⁷³ Haub, “Did South Korea's Population Policy Work Too Well?” [online].

ženské prezidentky Park Geun-hye. V září 2016 Výbor pro řízení národní politiky s příslibem speciálních pobídek nařídil místním úřadům, aby se pokusili překonat problém nízké porodnosti a zvýšili míru plodnosti. Aby bylo možné průběh těchto snah řídit a kontrolovat, dostalo statistické oddělení za úkol vytvořit podrobně segmentované statistiky plodnosti. Tímto způsobem vznikla takzvaná Korejská mapa plodnosti⁷⁴, kterou v prosinci téhož roku nadšeně zveřejnilo Ministerstvo vnitra a státní správy⁷⁵ na svém Facebooku. Projekt byl popsán jako „informační služba vytvořená tak, abych se mohl/a podívat na statistiky plodnosti ve své oblasti a zkontrolovat mapu plodnosti, vše pohodlně na jednom místě“.⁷⁶

Obrázek 2: Korejská mapa plodnosti zveřejněná na Facebookové stránce Ministerstva vnitra a státní správy. *Obrázek převzat od Jeong, "Daehanminguk chulsan jido? "yeoseongi chulsan gigeipnikka" (Korejská mapa plodnosti? "Jsou ženy rodící stroje")" [online].*

Reakce na tuto mapu se ale značně lišily od vládních očekávání. Okamžitá vlna kritiky způsobila to, že stránka, která ukazovala počet manželství, porodů a žen v reprodukčním věku s cílem probudit soutěživost mezi městy a regiony, byla po pouhém jednom dni smazána.⁷⁷

⁷⁴ 대한민국 출산지도 (*daehanminguk chulsanjido*), doslovně Korejská mapa narození

⁷⁵ 행정자치부 (*haengjeongjachibu*)

⁷⁶ Park, "A Few Thoughts on Low Birthrate, Aging Societies: Reflections on Demographic Transition and Modernity in Korea," 478-479.

⁷⁷ Roh, "Not a baby factory: South Korea tries to fix demographic crisis with more gender equality," [online].

Mnoho korejských žen bylo toho názoru, že mapa je zobrazuje jako pouhé reprodukční orgány či dokonce rodící stroje a přikládá veškerou zodpovědnost za plodnost jen jim. Tento incident poukázal na to, jak netušící různé výbory, experti na sociální změny a tvůrci politik byli.⁷⁸

Od roku 2006 vláda každých pět let obnovovala Základní plán pro stárnutí společnosti a populační politiku⁷⁹ a zavedla opatření napříč všemi vrstvami společnosti. První dvě kola plánu zahrnovala opatření podporující těhotenství a služby pečující o děti, což mělo párům ulehčit finanční zátěž spojenou s výchovou dětí. Třetí kolo, které vstoupilo v platnost v roce 2015, bylo zaměřeno na řešení finančních faktorů, které přispívají k pozdějšímu uzavření manželství. To zahrnovalo např. podporu při hledání zaměstnání a bydlení pro novomanžele.⁸⁰ Státní příspěvky ale sahaly i za hranice přídatků na děti a dotování péče a vzdělání. Vláda financovala např. i chrámové pobyty pro rodiny⁸¹ nebo mladé lidi shánějící krátké stáže v zahraničí. Mnoho takovýchto programů skončilo poté, co bylo na konci roku 2018 třetí kolo plánu revidováno a rozpočet na podporu porodnosti pro rok 2019 snížen o čtvrtinu na 20,5 bilionu wonů.^{82, 83}

Ministerstvo zdravotnictví a sociální péče uvedlo, že nový plán se zaměří na celkové zlepšení kvality života všech generací a bude tak řešit problém nízké porodnosti z dlouhodobého hlediska. „Tato politika se má zaměřit na to, abychom dali naději lidem ve věku od 20 do 40 let a abychom zajistili, že kvalita jejich života neklesne, když se rozhodnou pro manželství a založení rodiny,“ takto popsala nový směr opatření Kim Sang-hee, místopředsedkyně prezidentského výboru zaměřeného na řešení nízké porodnosti a stárnoucí společnosti.⁸⁴

Součástí nového plánu bylo i odstranit některé překážky související se zaměstnáváním žen, umožnit oběma rodičům čerpat rodičovskou dovolenou současně a prodloužit placenou otcovskou dovolenou. Od druhé poloviny roku 2019 mají navíc rodiče dětí do 8 let možnost pracovat denně o hodinu méně, aby měli více času na péči o svého potomka. Dále např. matky dostaly možnost dát dítěti své vlastní příjmení a kolonka na rodném listě, která ukazovala, zdali se dítě narodilo mimo manželský svazek, byla odebrána. Léčba neplodnosti začala být nabízena

⁷⁸ Park, “A Few Thoughts on Low Birthrate, Aging Societies: Reflections on Demographic Transition and Modernity in Korea,” 480.

⁷⁹ 저출산고령사회 기본계획 (*jeochulsangoryeongsahoe gibongyehoek*)

⁸⁰ Cho, “Korea’s low birth rate issue and policy directions,” 7.

⁸¹ Chrámový pobyt, známý zejména pod anglickým názvem Temple Stay, je kulturní program několika jihokorejských buddhistických chrámů. Účastníci si mohou za poplatek vyzkoušet denní rutinu mnichů včetně jejich typického stravování, meditace či obřadů.

⁸² Roh, “Not a baby factory: South Korea tries to fix demographic crisis with more gender equality,” [online].

⁸³ Cho, “Korea’s low birth rate issue and policy directions,” 7.

⁸⁴ Yonhap News Agency, “Government to lower child-rearing expenses to tackle low birthrate,” [online].

i svobodným ženám a nesezdaným párům. Dalším bodem byly sociální kampaně, které měly podpořit muže v podílení se na péči o děti a domácích pracích. Ministerstvo také oznámilo, že se zaměří na vytváření pracovního prostředí, které umožní ženám s dětmi zůstat v práci. „Diskriminace žen na pracovišti je v naší společnosti stále vážným problémem,“ řekl úředník výboru Lee Chang-jun a poznamenal, že založení rodiny u žen často vede ke konci pracovní kariéry.^{85, 86}

Jak uvádí ve svém článku Roh Joo-ri, jihokorejská vláda na výhody pro rodiny a dotace pro děti od narození až po univerzitu použila asi 152,9 bilionu wonů. Takové množství prostředků se dá přirovnat k velikosti ekonomiky Maďarska či Nevady. Rozpočet na boj s nízkou porodností na rok 2019 ve výši 26,3 bilionu wonů tak např. představoval více než polovinu státních výdajů na obranu země. Ačkoliv ta je stále technicky ve válce se svým severním sousedem.⁸⁷

Pro představu rozsahu finančních příspěvků, které Jižní Korea těhotným ženám nabízí, lze použít informace z videa “Proč je skvělé být těhotná v Koreji” od Megan Moon. Ta zmiňuje např. příspěvek až na tři kola umělého oplodnění v minimální výši 1500 dolarů, 30 % slevu na elektřinu po dobu tří let, poskytnutí vitamínů po celou dobu těhotenství nebo těhotenský štítek, který můžete vidět na obrázku číslo 3. Lokální zdravotnická střediska pak nabízí zdarma ještě lekce kojení či zapůjčení odsávačky. Největší finanční výhody se však podle ní týkají tzv. *Gukmin haengbok kadeu*⁸⁸, jejíž název můžeme volně přeložit jako karta národního štěstí a prohlédnout si ji můžete na obrázku číslo 4. Tuto kreditní kartu mohou těhotné ženy používat po dobu 2 let, jsou s ní spojené slevy na školky a jesle a 5 % sleva na všechny nákupy ve velkých marketech jako je např. E-Mart, Homeplus či Lotte Mart. Mimo to na ní stát každý měsíc přispívá 65 dolarů na plenky, 85 dolarů na kojeneckou výživu a 300 dolarů na ostatní dětské potřeby, jednorázově pak ještě 1000 dolarů na lékařská vyšetření v průběhu celého těhotenství, 450 dolarů na biopotraviny a porodné 2000 dolarů na dítě.⁸⁹

⁸⁵ Yonhap News Agency, “Government to lower child-rearing expenses to tackle low birthrate,” [online].

⁸⁶ Roh, “Not a baby factory: South Korea tries to fix demographic crisis with more gender equality,” [online].

⁸⁷ tamtéž

⁸⁸ 국민 행복카드

⁸⁹ Megan Moon, “Why Being Pregnant In Korea is Awesome / The Perks of Giving Birth in Korea,” [online].

Obrázek 3: Těhotenský štítek s nápisem *imsanbu meonjeo* (těhotné mají přednost). Zdrojem obrázku je stránka *Daehanminguk jeongchaekbeuriping* (Jihokorejský politický briefing), [online].

Obrázek 4: *Gukmin haengbok kadeu* neboli Karta národního štěstí. Zdrojem obrázku je facebooková stránka této karty, [online].

Demografičtí experti ale tvrdí, že peníze nejsou tím hlavním problémem. Zkušenosti vyspělých zemí s vyšší porodností, jako je např. Švédsko nebo Francie, ukazují, že rovnost pohlaví hraje zásadní roli.⁹⁰ Stát sice skoro vynuloval náklady na děti v brzkém věku a přišel s nápady jako je vybudování více jeslí, nevyvinul však žádný tlak na jihokorejské podniky, aby podporovaly a snažily se udržet pracující ženy.⁹¹

Korejská vláda zveřejnila čtvrtý Základní plán pro stárnutí společnosti a populační politiku, jehož pětileté období začalo v roce 2021. Plán představuje vizi vytvoření „udržitelné společnosti, kde jsou všechny generace společně šťastné“, přičemž uznává, že současná nízká porodnost a ostatní demografické jevy jsou výsledkem adaptace a individuálních rozhodnutí občanů, nikoliv vládní regulace a kontroly. Důraz bude kladen především na strukturální změny

⁹⁰ Roh, “Not a baby factory: South Korea tries to fix demographic crisis with more gender equality,” [online].

⁹¹ Ramstad and Stephen, “South Korea's Demographic Troubles,” [online].

na individuální, rodinné, regionální a společenské úrovni. Tento posun v korejské populační politice je sice trochu opožděná ale obzvlášť vítaná změna.⁹²

Podle Prezidentského výboru pro stárnoucí společnost a populační politiku je hlavním předpokladem plánu k zastavení nízké porodnosti společnost, kde „pracujeme a pečujeme o věci společně“.⁹³ Každá žena, která by chtěla pracovat, by měla mít možnost najít zaměstnání a neměla by být nucena přerušit kariéru, obávat se pracovní nestability nebo pracovat někde, kde není dostatečně finančně ohodnocena. Mezi klíčové strategie má patřit vytvoření rovných pracovních podmínek pro muže i ženy a také zlepšení současných opatření týkajících se mateřské a otcovské dovolené tak, aby se mohli oba rodiče dělit o práci a rodičovství. Pandemie viru Covid-19 navíc vrhla světlo i na skutečnost, že pečovatelská práce hraje klíčovou roli v udržení rodin a společnosti. Starost o domácnost, péče o děti nebo seniory by neměly být podceňovány ani považovány za striktně ženské úkoly.⁹⁴ Mimo jiné se nový plán zavázal „legálně přijmout různé typy rodin“. Úkolem je pokusit se odstranit diskriminaci vůči svobodným matkám a otcům, více společensky přijmout multikulturní rodiny a vytvořit podmínky pro rovné zacházení se svobodným rodičem při porodu a výchově.⁹⁵

Korea by ve společnosti měla obnovit důvěru, aby každý mohl být respektován a mohl si vybrat svůj vlastní životní styl, spíše než se zaměřovat pouze na tuto krizi, která podněcuje obavy veřejnosti. Doufejme, že nejnovější vládní plán bude úspěšný a Korea se vyvine ve společnost s lepší kvalitou života a rovností pohlaví.⁹⁶

⁹² Cho, “Korea’s low birth rate issue and policy directions,” 8.

⁹³ The Presidential Committee on Ageing Society and Population Policy, [online].

⁹⁴ Cho, “Korea’s low birth rate issue and policy directions,” 8.

⁹⁵ The Presidential Committee on Ageing Society and Population Policy, [online].

⁹⁶ Cho, “Korea’s low birth rate issue and policy directions,” 8.

3 Dotazníkové šetření

3.1 Charakteristika dotazníkového šetření

V rámci praktické části této bakalářské práce proběhlo dotazníkové šetření zaměřené na téma současné demografické krize v Jižní Koreji. Cílovými respondenty byli pouze občané Korejské republiky a z tohoto důvodu bylo šetření uskutečněno v korejském jazyce. Pro účely jednoduššího sestavení a zpracování byly vytvořeny dva dotazníky, jeden určený jihokorejským mužům a druhý ženám. Oba dotazníky byly téměř totožné s výjimkou poslední otázky, ve které se lišily. Každý z nich obsahoval 9 otázek⁹⁷ a většině dotazovaných trvalo jeho zodpovězení méně než 5 minut.

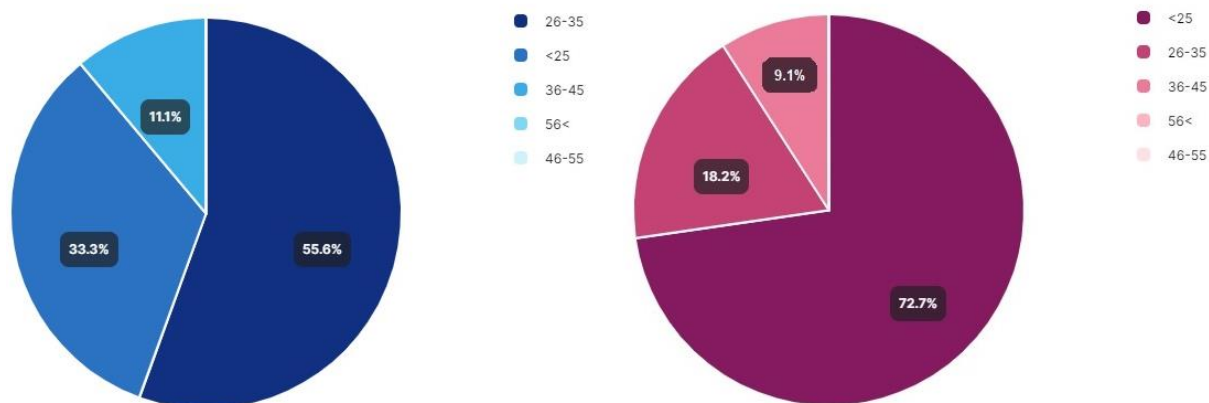
Dotazníky byly zpřístupněny po dobu tří týdnů, a to prostřednictvím internetového portálu Survio. Vyplnilo je v tomto období celkem 20 účastníků, z toho 11 žen a 9 mužů. Jelikož se jedná pouze o malý vzorek respondentů, cílem tohoto šetření nebylo vykreslit zjištěné výsledky jako mínění většiny korejského obyvatelstva ani dané postoje nějakým způsobem generalizovat. Předmětem praktické části bylo především provést analýzu a interpretaci poskytnutých odpovědí a porovnat, jak se názory na tuto problematiku mohou lišit mezi pohlavími. Kompletní a původní znění dotazníků si můžete prohlédnout v přílohách této práce.

3.2 Analýza výsledků

Tato sekce je věnována rozboru jednotlivých otázek a na ně získaných odpovědí, jejich následné interpretaci a porovnání mezi sebou. Pro lepší vizualizaci výsledků jsou použity grafy, které byly automaticky vytvořeny stránkou Survio a následně graficky upraveny a přeloženy autorkou do českého jazyka. Pro účely přehlednosti jsou grafy od sebe navzájem rozlišeny, a to následujícím způsobem. Ty vytvořené na základě dotazníku určeného mužům jsou v odstínech modré barvy a vždy umístěny buď nahoře nebo na levé polovině stránky, naopak ty zobrazující odpovědi z dotazníku určeného ženám se vyznačují odstíny růžové a nachází se dole či na pravé polovině stránky.

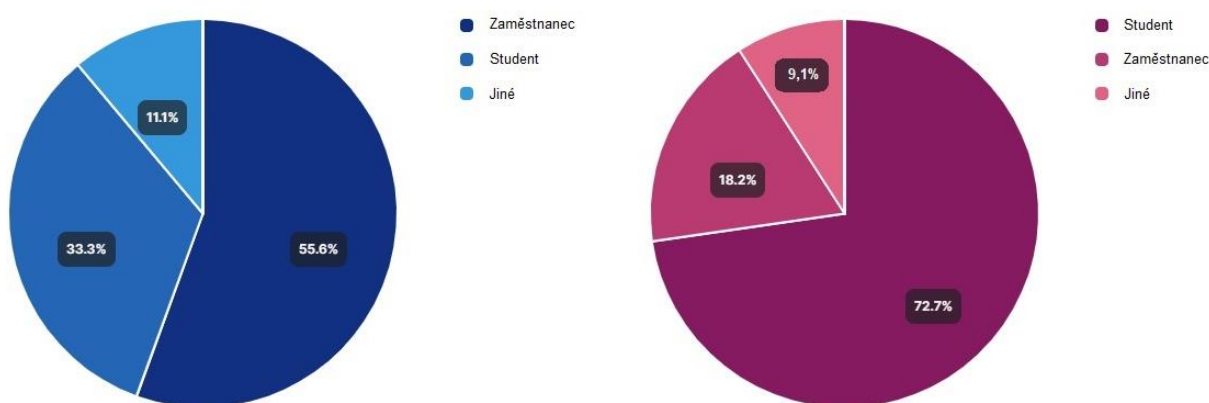
⁹⁷ Při tvorbě dotazníkových otázek jsem se mimo již zmíněné literatury v teoretické části práce částečně inspirovala např. knihou *Kim Čijong – ročník 82* od korejské autorky Čo Namdžu, videem “Do Koreans Want To Get Married? [Street Interview]” zpracované YouTube kanálem Asian Boss a také článkem “Men in Korea still reluctant to take paternity leave”, který pro zpravodajský portál The Korea Times napsala Kim Rahn.

Na začátek dotazníků byly záměrně umístěny otázky, jež se týaly na obecné informace. Ty nejenom sloužily k získání základních dat, podle kterých lze respondenty rozřadit do skupin, ale také k tomu aby účastníci nebyli ihned zaskočeni osobnějšími otázkami na téma zakládání rodiny.

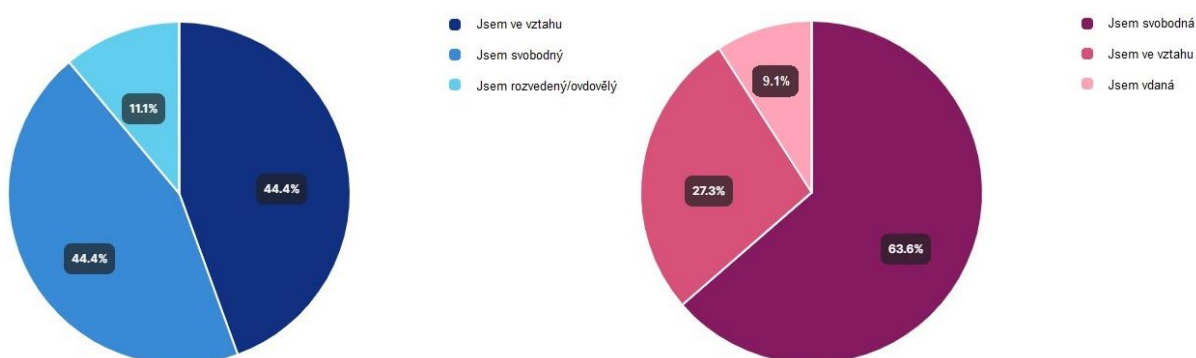
Graf 7: Věkové složení respondentů (Otázka č. 1)

Jak si můžete povšimnout v grafu číslo 7, předmětem první otázky bylo zjištění věku zúčastněných. Pět z devíti dotázaných mužů uvedlo jako svou věkovou kategorii 26-35 let a tvořili tak s 55,6 % více jak polovinu respondentů. Další tři muži (33,3 %) byli ve věku 25 let nebo mladší a pouze jeden muž zastupoval věkovou skupinu 36-45 let (11,1 %). Naopak u žen lze pozorovat o trochu mladší kolektiv. 72,7 % tvořila kategorie do 25 let, dále 18,2 % 26-35 let a stejně, jak tomu bylo u pánského dotazníku, ženy ve věku 36-45 let reprezentovala jen jedna respondentka.

Graf 8: Zastoupení respondentů z hlediska pracovního stavu (Otázka č. 2)

Identicky jako graf číslo 7, který zobrazuje věkové složení respondentů, vypadá i graf číslo 8, jež prezentuje odpovědi na otázku: „Která z následujících možností nejlépe vystihuje Váš pracovní stav?“ Ačkoliv se procenta nominálně neliší, mají v tomto grafu jiný význam. Dominantní skupinou mezi muži byli zaměstnanci⁹⁸ následovaní studenty. Jeden respondent popsal svůj současný pracovní stav následovně: „Poté, co jsem si vzal volno ve škole, jsem pracoval jako manažer ubytovacího zařízení a nyní sloužím ve vojenském letectvu.“⁹⁹ Jako student se identifikovalo osm žen, dvě zúčastněné sdělily, že jsou zaměstnané a zbývající respondentka uvedla, že je ženou v domácnosti.¹⁰⁰

Graf 9: Zastoupení respondentů z hlediska rodinného stavu (Otázka č. 3)

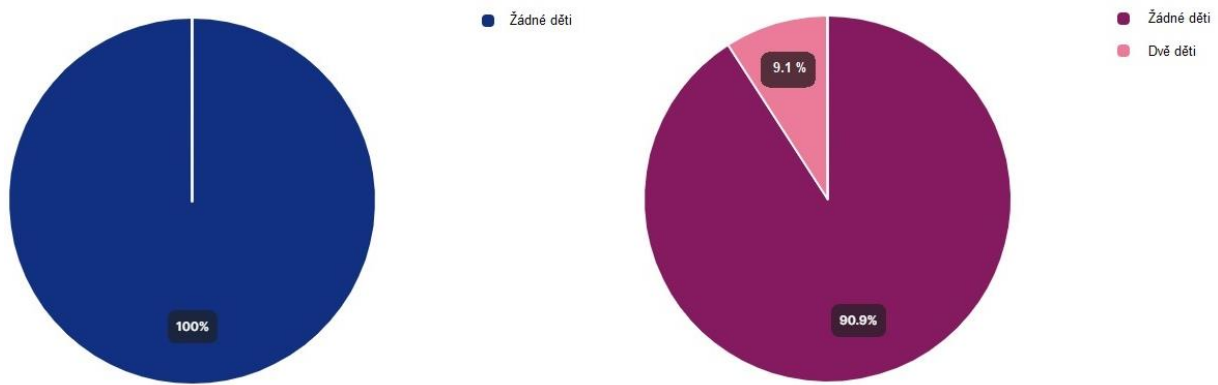
Poněkud odlišné vizuální vyobrazení poskytuje graf číslo 9, který ukazuje, jak zúčastnění definovali svůj rodinný stav či vztahy. 44,4 % mužů prozradilo, že mají přítelkyni, stejné procento o sobě řeklo, že jsou svobodní. 11, 1 %, tudíž jeden respondent, uvedl, že je buď rozvedený nebo ovdovělý. V dámském dotazníku tvořily majoritní skupinu svobodné ženy s 63,6 %. 27,3 % žen zvolilo odpověď „Jsem ve vztahu“ a poslední z respondentek uvedla, že žije v manželském svazku.

Úlohou další otázky bylo zjistit, zdali mají účastníci šetření nějaké děti, případně kolik. Na následujícím grafu číslo 10 je jednoznačně zobrazeno, že dotazovaní muži žádné potomky v době vyplňování dotazníku neměli. Mezi respondentkami se však objevila matka dvou dětí. Tato osoba zároveň v předchozích otázkách odpověděla, že je vdanou ženou v domácnosti ve věku 36-45 let.

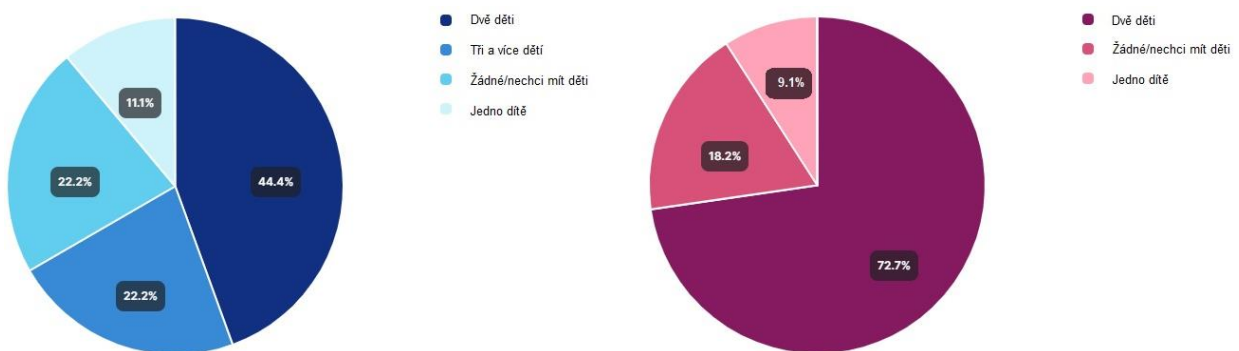
⁹⁸ V původním znění bylo využito pojmenování 회사원 (*hoesawon*), které se v Koreji používá pro lidi zaměstnané ve firmách. S tímto slovem se především pojí práce v kanceláři.

⁹⁹ 휴학 후 숙박업 관리 일 하다가 공군 복무 중 (*hyuhak hu sukbageop gwanri il hadaga gonggun bokmu jung*)

¹⁰⁰ 주부 (*jubu*)

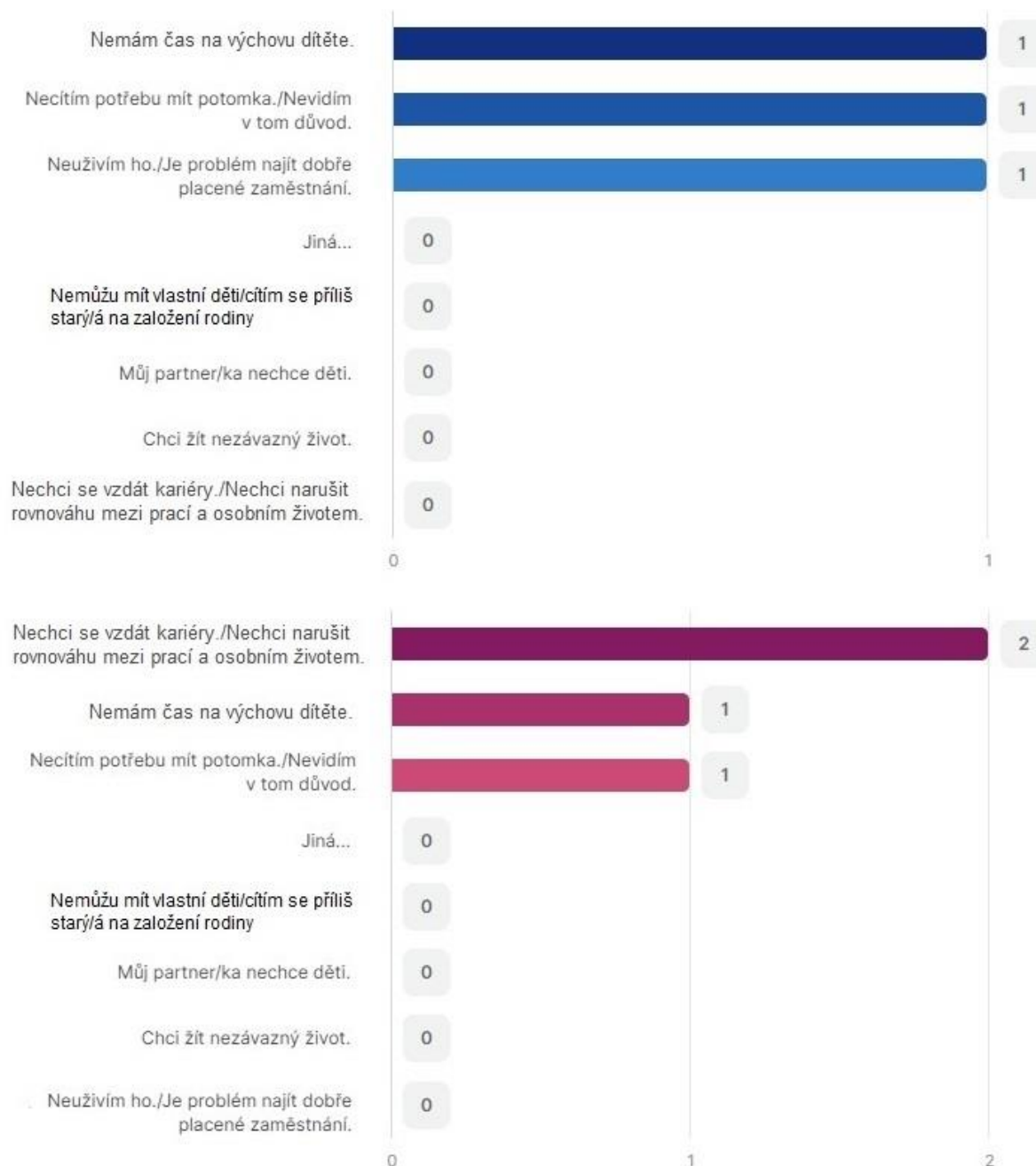
Graf 10: Odpovědi na otázku: „Kolik máte v současnosti dětí?“ (Otázka č. 4)

Graf 11: Odpovědi na otázku: „Jaký počet dětí považujete za ideální?“ (Otázka č. 5)

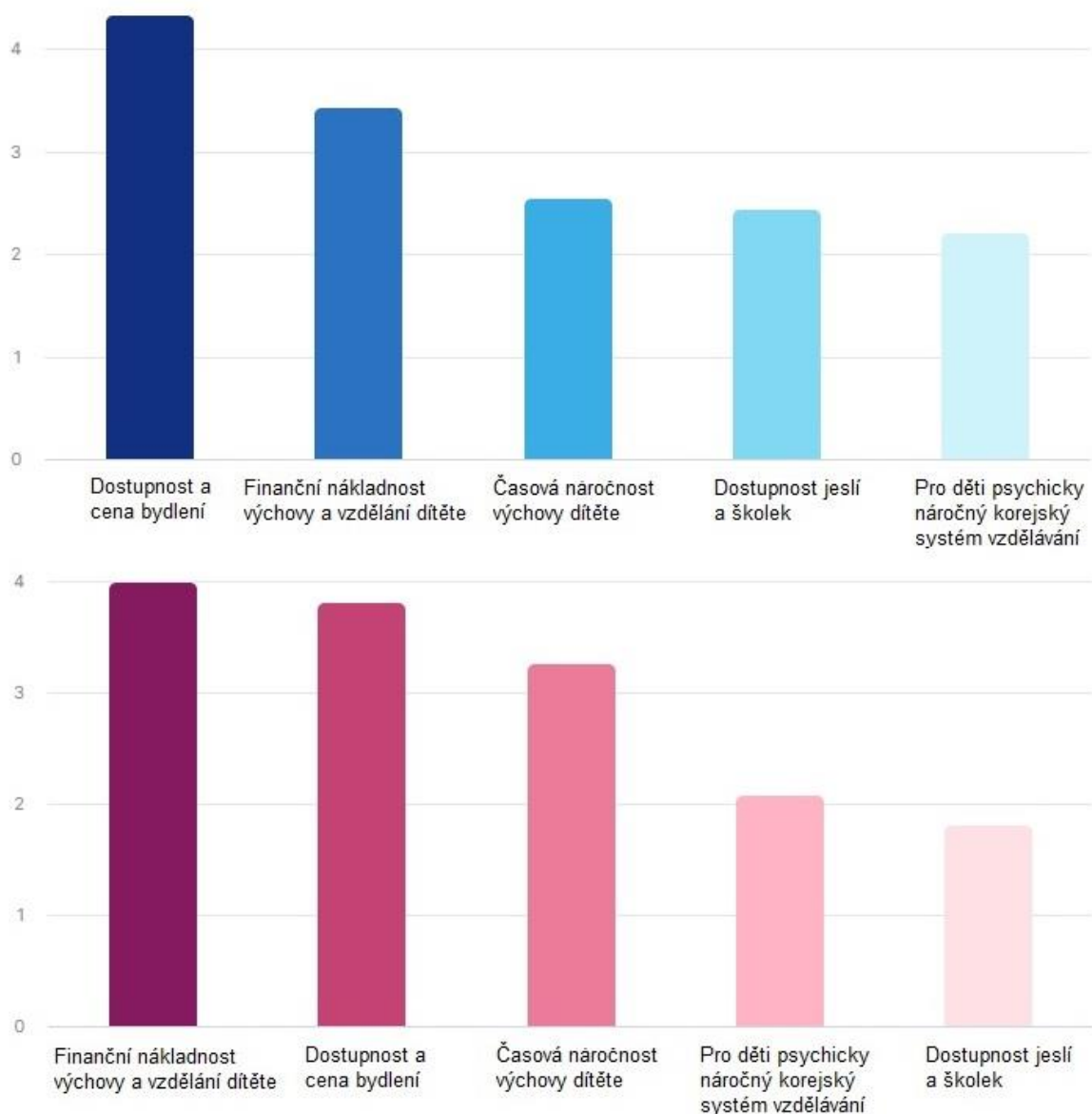
Zásadními se staly odpovědi na otázku číslo 5 ohledně ideálního počtu potomků. Na základě nich lze respondenty rozdělit na dvě skupiny. A to ty, kteří děti chtějí nebo už je mají a ty, kteří v době průběhu šetření sdělili, že děti mít nechtějí. Mezi druhou zmíněnou skupinu patřili celkem čtyři zúčastnění, dva muži a dvě ženy. Tyto dva muže spojoval pouze fakt, že byli oba zadaní, ve věkové skupině a pracovním stavu se však lišili. Uvedené ženy se naopak shodovaly věkem (25 a méně let) a statusem studenta. Jeden respondent z každého dotazníku uvedl jako ideální mít pouze jedno dítě. V dotazníku pro ženy výrazně převažovala odpověď „Dvě děti“ a to se 72,7 %.¹⁰¹ U mužů tuto možnost zvolilo 44,4 %, zajímavé však je, že 22,2 % uvedlo, že považuje tři a více dětí za ideální. Vypočteme-li na základě uvedených odpovědí průměrný ideální počet dětí, dojdeme k závěru, že v rámci našeho malého vzorku respondentů, je toto číslo vyšší u zúčastněných mužů než u žen.

¹⁰¹ Více jak polovina žen ve většině zemí OECD považuje 2 děti za ideální. V korejském národním průzkumu o plodnosti, rodinném zdraví a blahobytu z roku 2018 byl mezi vdanými ženami ideální počet dětí 2,16, plánovaný počet dětí 2, ale skutečný počet dětí 1,75. Problémem je tak tento rozdíl mezi ideálním a skutečným počtem dětí, který se od posledního konání průzkumu ještě zvětšil.

Graf 12: Důvody proč někteří respondenti nechtějí mít děti (Otázka č. 6)

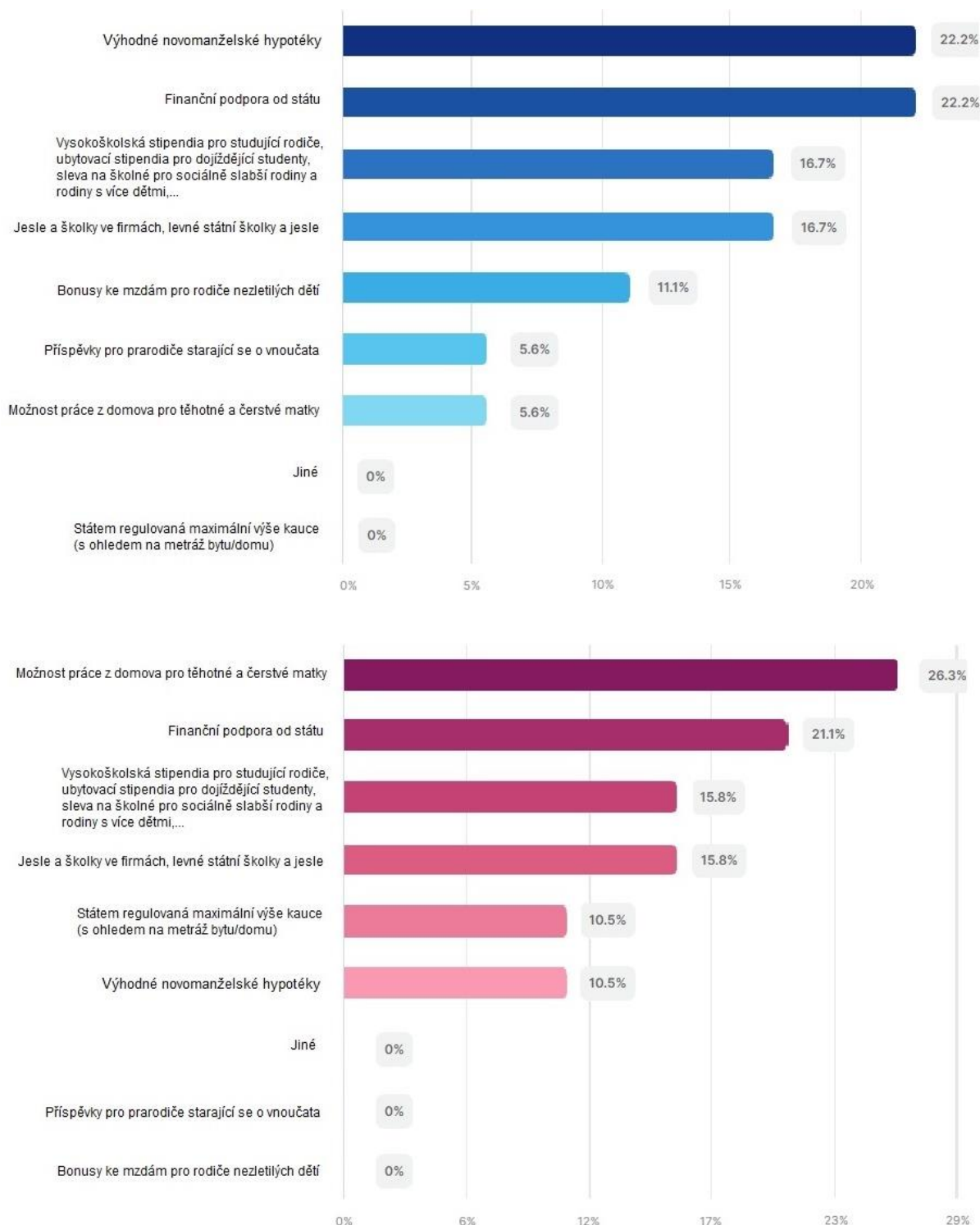
Po osobách, které v předchozí otázce odpověděli, že děti nechtějí, bylo požadováno, aby z nabídky vyobrazené na grafu číslo 12 vybrali maximálně 2 důvody proč. Starší ze dvou mužských respondentů (26-35 let, zaměstnanec) odůvodnil svůj postoj tím, že na výchovu dítěte nemá čas ani potřebné finanční prostředky, ten mladší pak tím, že necítí potřebu mít potomka. Možnosti „Nemám čas na výchovu dítěte“ a „Necítím potřebu mít potomka/Nevidím v tom důvod“ zvolily i dotazované ženy. Zároveň obě uvedly totožný důvod a to, že se nechtějí vzdát kariéry nebo narušit rovnováhu mezi prací a osobním životem.

Graf 13: Důležitost jednotlivých faktorů při rozhodování založit rodinu (Otázka č. 7)

V otázce číslo 7 dostali účastníci šetření za úkol seřadit, jak důležité pro ně byly nebo jsou zmíněné faktory při rozhodování mít děti. Respondenti vyhodnotili, které položky je podle nich potřeba vzít v úvahu nejvíce, a tak vzniklo výsledné pořadí, jež můžete vidět na grafu číslo 13. Na předních dvou příčkách se u obou pohlaví umístili faktory související s financemi. Zatímco mužští respondenti by prioritně přemýšleli o dostupnosti a ceně bydlení, ženy jako první uvažovaly o nákladech spojených s výchovou a vzděláním dítěte. Ačkoliv se třetí místo v grafech shoduje, sedm z devíti zúčastněných mužů hodnotilo „časovou náročnost výchovy dítěte“ jako méně důležitou (třetí až páté místo) a z tohoto důvodu byl v pánském dotazníku rozdíl mezi třetím a čtvrtým místem daleko méně zřetelný než u dotazníku určeného dámám. Mezi nimi se totiž našly čtyři respondentky, které považovaly časovou náročnost za

nejdůležitější. U položek umístěných na posledních dvou příčkách nebyl zaznamenán velký rozdíl, dotazované ženy však více hleděly na „pro děti psychicky náročný korejský systém vzdělávání“, zatímco muže více zajímala dostupnost jeslí a školek.

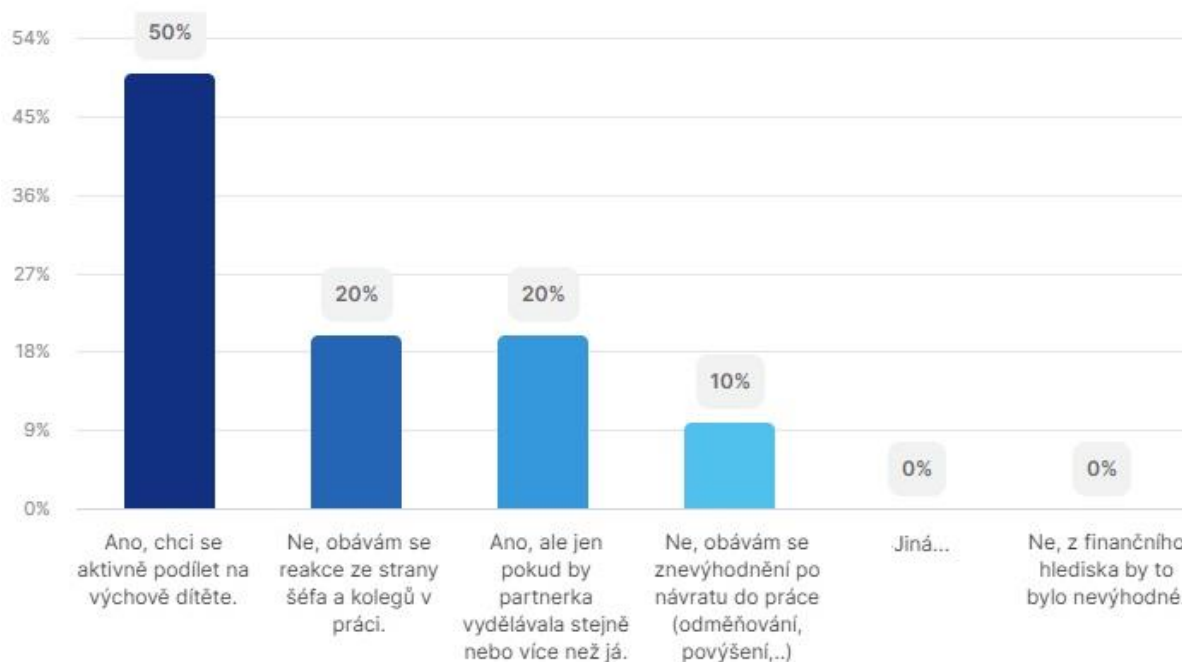
Graf 14: Druhy podpory, které by respondenti ocenili při založení rodiny (Otázka č. 8)

Dále byla respondentům položena otázka: „Jaký druh podpory byste nejvíce jako (budoucí) rodič ocenil/a?“ Na výběr měli z osmi předem specifikovaných položek, zároveň existovala i možnost v kolonce „jiné“ vypsát vlastní odpověď, čehož, jak si můžeme povšimnout na grafu číslo 14, žádný ze zúčastněných nevyužil. Zvolit mohli maximálně dva druhy podpory.

Pokud porovnáme individuální odpovědi dotazovaných mužů v otázkách číslo 7 a 8, zjistíme, že pouze dva ze šesti z těch, kteří v minulé otázce vybrali dostupnost a cenu bydlení jako nejdůležitější faktor, by ocenili výhodné novomanželské hypotéky. Ty společně s finanční podporou od státu zvolilo v pánském dotazníku nejvíce respondentů. Na druhém místě se s 16,7 % umístily druhy podpory v oblasti jeslí a školek a vysokoškolských stipendií, dále pak na třetí příčce s 11,1 % „bonusy ke mzdám pro rodiče nezletilých dětí“. Tyto výsledky relativně korespondují s těmi z otázky číslo 7, kde se „finanční nákladnost výchovy a vzdělání dítěte“ a „dostupnost jeslí a školek“ objevily na druhém a čtvrtém místě. Nejméně preferovanými typy podpory mezi zúčastněnými muži byly, stejně jako podle mých předpokladů, „příspěvky pro prarodiče starající se o vnoučata“ a „možnost práce z domova pro těhotné a čerstvé matky“. Neočekávala jsem ale, že žádný z respondentů nezvolí státem regulovanou maximální výši kauce na byt či dům, která se velice úzce váže na dostupnost a cenu bydlení.¹⁰²

Mezi ženami naopak jasně zvítězila položka „práce z domova pro těhotné a čerstvé matky“, kterou vybralo pět z jedenácti účastnic šetření. Stejně jako u pánského dotazníku následovala podpora sloužící ke snížení ekonomické zátěže výchovy dítěte ať už v podobě finančních příspěvků od státu, rozšíření nabídky vysokoškolských stipendií či jeslí a školek. Dvě zástupkyně skupiny nezadaných studentek do 25 let věku uvedly, že by nejvíce ocenily státem regulovanou maximální výši kauce na bydlení. Další dvě ženy, shodné věkem a pracovním stavem, nikoliv však stavem rodinným, označily možnost „výhodné novomanželské hypotéky“.

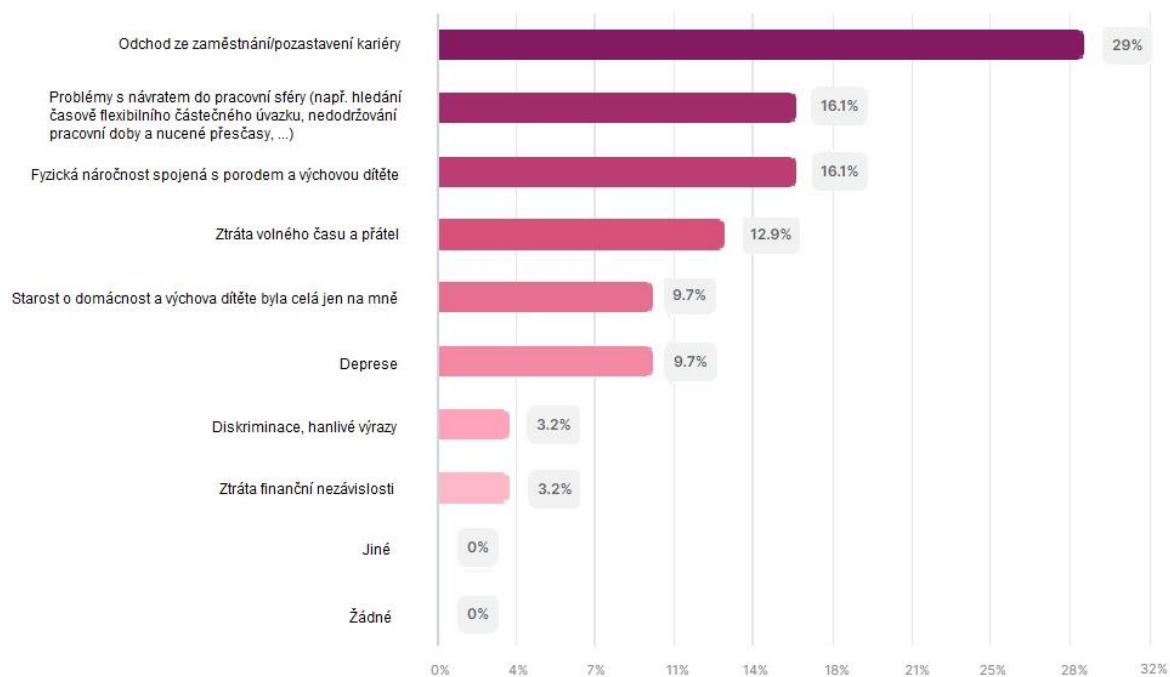
¹⁰² Kaucí je v této práci myšlena tzv. 전세금 (*jeonsegeum*), což je zjednodušeně řečeno peněžní částka, jež je složena jako záloha majiteli nemovitosti při pronájmu formou 전세 (*jeonse*). Tento specifický korejský druh pronájmu je charakteristický tím, že nájemník neplatí nájem každý měsíc, ale poskytne pronajímateli větší obnos peněz (většinou něco mezi 50 % až 80 % hodnoty nemovitosti), který mu bude po uplynutí smlouvy vrácen. Pro nájemníka je tak výhodou, že nemusí platit pravidelně nájem, pro pronajímatele zase to, že může tyto peněžní prostředky po určitou dobu investovat a generovat z nich zisk. Podle článku z dubna 2022, který pro zpravodajskou stránku Chosun napsal reportér Yoon Jin-ho, se tzv. 전세대출 (*jeonsedaechul*) neboli půjčky na účel tohoto pronájmu za posledních pět let více jak ztrojnásobily.

Graf 15: Reakce respondentů (mužů) na téma otcovské dovolené (Otázka č. 9- muži)

Zdaleka nejméně očekávaným výsledkem šetření se staly odpovědi mužských respondentů v poslední části dotazníku. Otázka zněla následovně: „V případě, že by byla Vaše partnerka těhotná, uvažoval byste o otcovské dovolené?“ Navzdory mým předpokladům, že více jak polovina tázaných účastníků zodpoví otázku slovem „Ne“, byly reakce zcela opačné.¹⁰³ 70 % zúčastněných uvedlo, že by odchod na otcovskou dovolenou vzali v úvahu, kdyby jejich partnerka otěhotněla. Pět z nich (z toho tři studenti, jeden zaměstnanec, jeden voják) by primárně pečovalo o dítě, protože by se chtěli aktivně podílet na jeho výchově, další dva (oba zaměstnanci ve věku 26-35 let) by byli ochotni převzít na sebe zodpovědnost za výchovu dítěte pouze v případě, že by jejich partnerka vydělávala stejně nebo více než oni. Zbývající účastníci oba zvolili odpověď „Ne, obávám se reakce ze strany šéfa a kolegů v práci“, druhý z nich (zaměstnanec, 26-35 let, nechce děti) dokonce uvedl ještě další důvod, a to, že se by se obával znevýhodnění či diskriminace po návratu do zaměstnání.

¹⁰³ V již dříve zmíněném článku s názvem “Men in Korea still reluctant to take paternity leave” na webu Korea Times jsou popsány výsledky průzkumu od Job Korea and Albamon, jehož se zúčastnilo 1578 zaměstnanců firem. Více než 70 % zúčastněných mužů řeklo, že by si přáli odejít až na jeden rok otcovské dovolené a nechat své partnerky pracovat. Jen 11,1 % z nich však uvedlo, že by na ní mohli odejít. Když jim byla položena otázka, proč si nemohou vzít otcovskou dovolenou, 40,6 % z nich citovalo jako důvod firemní kulturu, kde to muži zkrátka nedělají, dalších 17,2 % řeklo, že by je to v budoucnu mohlo znevýhodnit např. při povýšení či jiných ohodnoceních a 15,7 % zdůvodnilo své prohlášení tím, že by příspěvky na péči o dítě nestačily na náhradu mzdy, o kterou by přišli.

Graf 16: Potíže související s těhotenstvím, které respondentky zažily nebo se jich obávají (Otázka č. 9- ženy)

V poslední otázce dámského dotazníku byly ženy požádány, aby vybraly z nabízených možností potíže, kterým jako matky musely čelit nebo se jich v budoucnu obávají. Počet odpovědí nebyl nijak limitován. Jak vyobrazuje graf s číslem 16, nejvíce zažitým či obávaným problémem se stal „Odchod ze zaměstnání/zastavení kariéry“, který tvořil 29 % všech odpovědí na tuto otázku a zvolilo ho devět z jedenácti zúčastněných žen. Na pomyslném druhém místě se objevily potíže s návratem do pracovní sféry a fyzická náročnost porodu a výchovy dítěte. Obě tyto nesnáze zvolila téměř polovina (přesněji pět z deseti) účastnic šetření. Mimo těchto tří těžkostí uvedla jediná respondentka s dětmi (36-45 let, vdaná žena v domácnosti, dvě děti), že se též potýkala či stále potýká se ztrátou volného času a přátel a depresemi. Tři zástupkyně studentek ve věku do 25 let také vyjádřily strach ze situace, kdy by starost o domácnost a výchova dítěte byla celá jen na nich. Mezi respondentkami se našla i jedna osoba (věk do 25 let, studentka, nezadaná), která má obavy ze všech zmíněných potíží. Překvapivě touto osobou však nebyla ani jedna ze dvou žen, které uvedly, že nechtějí děti. Zmíněná respondentka totiž uvedla, že považuje za ideální mít dva potomky.

Na základě získaných odpovědí na tuto otázku můžeme konstatovat, že většina zúčastněných žen má největší strach z problémů souvisejících se zaměstnáním. Tyto potíže by se dali řešit, podobně jako problematika otcovské dovolené, určitými změnami v oblasti firemní kultury a vyhlášek předepisující povinnosti zaměstnavatelům.

Závěr

Předmětem první části práce bylo popsat, jakým způsobem se v Koreji měnila porodnost a úmrtnost od počátku 20. století až po současnost. Úkolem shrnutí historického demografického vývoje bylo, aby si čtenář vytvořil představu o tom, jak aktuální problém s nízkou porodností vznikl a jak se v průběhu let vyvíjel. Za tímto účelem byl použit tzv. model demografického přechodu, na jehož principech jsem zmíněný vývoj rozdělila do pěti tradičních fází a jedné speciální mezifáze, která sloužila k osvětlení mimořádných populačních změn v letech 1945-1960.

Další část byla zaměřena na dosavadní snahy vlády Korejské republiky demografickou krizi řešit. Ta podala nejen obecný chronologický přehled různých politik k zpomalení klesající porodnosti, ale také nastínila, proč některé z nich vedly k selhání. Na konci druhé kapitoly byly popsány cíle, jež si korejská vláda vytyčila v novém populačním plánu. Jsem toho názoru, že pokud se povede tyto prozatím spíše teoretické záměry převést do praxe, bude Jižní Korea na dobré cestě demografickou krizi překonat.

V praktické části byla provedena analýza výsledků dotazníkového šetření. Tento rozbor neměl sloužit k vytvoření všeobecného obrazu o mínění jihokorejského obyvatelstva na tematiku krize nízké porodnosti, nýbrž ukázat příklady různých názorů na tuto problematiku v rámci určitého vzorku respondentů. Ačkoliv se některé odpovědi mohly zdát, obzvláště po četbě doporučené literatury, předvídatelné, jiné reakce, jako např. ty zabývající se tématem otcovské dovolené, byly více než překvapivé. Očekávala jsem také, že se muži a ženy nebudou velice ve svých postojích shodovat, a proto jsem byla při porovnávání výsledků mezi pohlavími zaskočena, že se v mnoha otázkách svými názory příliš nelišili. Jednalo se však o relativně malý vzorek zúčastněných, který nemusí nutně vypovídat o realitě korejské společnosti.

Všechny uvedené části vedly k naplnění cíle bakalářské práce, a to poskytnout stručný pohled nejen na historickou ale i současnou demografickou situaci Jižní Koreje zejména v souvislosti se snižujícím se počtem narozených dětí. Za splněný považuji i cíl vytvořit korejský model demografického přechodu, jež je vyobrazen na grafu číslo 6.

Toto téma je neuvěřitelně obsáhlé a umožňuje výzkum v mnoha jeho dalších oblastech. Nabízí možnost zabývat se dále podrobně např. důvody nízké porodnosti, stárnutím populace, chudobou seniorů či novou generací mladých Korejců, kteří se úplně vzdávají vztahů, manželství a založení rodiny.

Resumé

The theoretical part of this thesis reports how South Korean demographics changed from the beginning of the last century until now in terms of birth rate and death rate. This description should allow the reader to create an idea about how the current issue concerning extremely low fertility began and how it evolved through the years. Another chapter then provides a chronological summary of the different policies aiming to slow the dropping birth rate. It also states why many demographic experts think policymakers approached this problem wrongly.

The practical part of the thesis consists of an analysis of the questionnaire results. The purpose was to show the various opinions South Korean people can have on this matter and how they may differ between the genders. It is significant to know that this concerns only the participants of the survey, not the mainstream public.

The aim of this thesis was to give a brief look at the historical and contemporary demographic situation of South Korea in connection to low birth rates. I believe that combining all parts of this work fulfills this goal. Another product of this thesis is the Korean demographic transition model visible on graph number 6.

Seznam literatury

Coale, Ansley J. “The Demographic Transition Reconsidered.” *International Population Conference, Liege 1* (1973): 53-72.

Cho, Kyung-Ae. “Korea’s low birth rate issue and policy directions.” *Korean Journal of Women Health Nursing* 27, no. 1 (2021): 6-9. <https://www.kjwhn.org/upload/pdf/kjwhn-2021-02-16.pdf>

Kim, Doo-Sub. “The demographic transition in the Korean peninsula, 1910-1990: South and North Korea compared.” *Korea Journal of Population and Development* 23, no. 2 (1994): 131–55. <http://www.jstor.org/stable/43783303>.

Kim, Ik-Ki. “Demographic transition and population aging in Korea.” *Korea Journal of Population and Development* 25, no. 1 (1996): 27–40. <http://www.jstor.org/stable/43783475>.

Kwon, Tai-Hwan. “Demographic Trends and Their Social Implications.” *Social Indicators Research* 62/63 (2003): 17–38. <http://www.jstor.org/stable/27527084>.

Park, Keong-suk. “A Few Thoughts on Low Birthrate, Aging Societies: Reflections on Demographic Transition and Modernity in Korea.” *Journal of Asian Sociology* 48, no. 4 (2019): 459-490. <https://www.jstor.org/stable/10.2307/26868272>.

Lee, Hae-Young. “Demographic transition in Korea.” *Bulletin of the Population and Development Studies Center* 8/9 (1980): 5–18. <http://www.jstor.org/stable/43798515>.

Seznam internetových zdrojů

Grover, Drew. "What is the Demographic Transition Model?" Population Education. 2014. <https://populationeducation.org/what-demographic-transition-model/>.

Grover, Drew. "Stage 1 of the Demographic Transition Model." Population Education. 2014. <https://populationeducation.org/stage-1-demographic-transition-model/>.

Grover, Drew. "Stage 2 of the Demographic Transition Model." Population Education. 2014. <https://populationeducation.org/stage-2-demographic-transition-model/>.

Grover, Drew. "Stage 3 of the Demographic Transition Model." Population Education. 2014. <https://populationeducation.org/stage-3-demographic-transition-model/>.

Grover, Drew. "Stage 4 of the Demographic Transition Model." Population Education. 2014. <https://populationeducation.org/stage-4-demographic-transition-model/>.

Grover, Drew. "Stage 5 of the Demographic Transition Model." Population Education. 2014. <https://populationeducation.org/stage-5-demographic-transition-model/>.

Haub, Carl. "Did South Korea's Population Policy Work Too Well?" Population Reference Bureau: Resource Library. 2010. <https://www.prb.org/resources/did-south-koreas-population-policy-work-too-well/>.

Moon, Megan. "Why Being Pregnant In Korea is Awesome / The Perks of Giving Birth in Korea." YouTube. 2022. <https://youtu.be/QCM3l2QZYkU>

Presidential Committee on Ageing Society and Population Policy. "Low Fertility." <http://www.betterfuture.go.kr/eng/pcaspp/fertility.do>

Ramstad, Evan, and Elizabeth Hervey Stephen. "South Korea's Demographic Troubles." CSIS: Center for Strategic & International Studies. 2019. <https://www.csis.org/analysis/south-koreas-demographic-troubles>.

Roh, Joori. "Not a baby factory: South Korea tries to fix demographic crisis with more gender equality." Reuters. 2019. <https://www.reuters.com/article/us-southkorea-economy-birthrate-analysis/not-a-baby-factory-south-korea-tries-to-fix-demographic-crisis-with-more-gender-equality-idUSKCN1OY023>

Rosenberg, Matt. "Demographic Transition." ThoughtCo. 2019.
<https://www.thoughtco.com/demographic-transition-geography-1434497>

Yonhap News Agency. "Government to lower child-rearing expenses to tackle low birthrate." 2018. <https://en.yna.co.kr/view/AEN20181207006100320>.

Yonhap. "S. Korea's total fertility rate hits record low last year." The Korea Herald. 2022. <http://www.koreaherald.com/view.php?ud=20220223000644>

Zdroje obrázků, tabulek, grafů a statistik

국민 행복카드 (Gukmin haengbok kadeu, @citizenhappy). Facebook.
<https://www.facebook.com/citizenhappy/>

대한민국 정책브리핑 (Daehanminguk jeongchaekbeuriping). "10 월 10 일은 임산부의 날... '임산부 먼저' 캠페인 (10wol 10ireun imsanbuui nal... 'imsanbu meonjeo' kaempein)". 2010. <https://www.korea.kr/news/policyNewsView.do?newsId=148700171>

정하경 (Jeong Ha-gyeong) "대한민국 출산 지도? "여성이 출산 기계입니까" (Daehanminguk chulsan jido? "yeoseongi chulsan gigyepnikka)". OhmyNews. 2016. <http://omn.kr/lyoc>

Kim, Doo-Sub. "The demographic transition in the Korean peninsula, 1910-1990: South and North Korea compared." Korea Journal of Population and Development 23, no. 2 (1994): 131–55. <http://www.jstor.org/stable/43783303>.

KOSIS. "Vital Statistics of Korea." https://kosis.kr/statHtml/statHtml.do?orgId=101&tblId=DT_1B8000F&conn_path=I2&language=en

Kwon, Tai-Hwan, Hae-Young Lee, Yun-shik Chang, and Eui-Young Yu. 1975. *The Population of Korea*. Seoul: Population and Development Studies Center, Seoul National University.

Statistics Korea. "Preliminary Results of Birth and Death Statistics in 2020." 2021. <http://kostat.go.kr/portal/eng/pressReleases/8/10/index.board?bmode=read&bSeq=&aSeq=388763&pageNo=1&rowNum=10&navCount=10&currPg=&searchInfo=&sTarget=title&sTxt=2020>.

The World Bank: Data. “Birth rate, crude (per 1,000 people) – Korea, Rep.”
<https://data.worldbank.org/indicator/SP.DYN.CBRT.IN?end=2019&locations=KR&start=1960&view=chart>.

The World Bank: Data. “Death rate, crude (per 1,000 people) – Korea, Rep.”
<https://data.worldbank.org/indicator/SP.DYN.CDRT.IN?end=2019&locations=KR&start=1960>.

The World Bank: Data. “Fertility rate, total (births per woman) - Korea, Rep.”
<https://data.worldbank.org/indicator/SP.DYN.TFRT.IN?locations=KR>

Seznam příloh

Příloha 1: Dotazník v korejském jazyce určený mužům

Příloha 2: Dotazník v korejském jazyce určený ženám

Přílohy

Příloha 1: Dotazník v korejském jazyce určený mužům

‘한국의 인구감소 위기’ 남성 대상 질문지

응답자 귀하께

본 질문지는 본인의 학사 학위 논문의 주제인 ‘한국의 인구감소 위기’에 대한 내용으로, 귀한 시간 내주셔서 감사드리며 바쁘시더라도 성심 성의껏 응답해 주시기를 부탁드립니다.

응답 결과는 오로지 본 논문 조사 목적으로만 사용 될 예정이며 모든 응답 내용은 익명으로 진행 됩니다.

Irena Vlčková

(irca98@gmail.com)

팔라츠키대학교 비즈니스 한국어 전공자

1. 본인이 해당하는 연령대에 대해서 고르시오.*

- <25
- 26-35
- 36-45
- 46-55
- 56<

2. 아래 보기 중 본인의 직업에 해당하는 항목에 대해서 고르시오.*

- 학생
- 회사원
- 자영업자
- 사업가
- 무직
- 기타

3. 본인에 혼인/연애 상태에 대해서 고르시오.*

- 미혼
- 사귀는 사람 있음
- 기혼
- 이혼/사별 하였음

4. 본인의 해당하는 자녀의 수에 대해서 고르시오.*

- 없음
- 한 명
- 두 명
- 세 명 이상

5. 본인이 생각하는 이상적인 자녀의 수는?*

- 0 / 자녀를 원하지 않음
- 한 명
- 두 명
- 세 명 이상

6. 5 번 질문에서 ‘0 / 자녀를 원하지 않음‘을 선택 하였을 경우 아래의 선택지에서 이유에 해당하는 항목(최대 2 개)을 선택 하시오.

- 자녀를 양육하기에 경제적으로 충분치 않음 / 충분한 보수가 보장되는 직장을 구하기 어려움
- 자녀에 대해서 별다른 필요성 느끼지 못함 / 잘 모르겠음
- 경력이 단절되는 것에 대한 거부감 / 워라벨이 깨지는 것에 대한 거부감
- 자녀를 양육할 시간적 여유가 없음
- 정착하여 살고 싶은 생각 없음
- 내 배우자(애인)이 자녀를 원하지 않음
- 불임 문제 혹은 노산으로 인한 걱정

- 기타

7. 자녀를 가지기 위해서 고려되어야 하는 요소로써 아래의 항목 중 우선순위에 따라서 가장 중요한 항목부터 열거 하시오.

- ⇄ 주거 비용
- ⇄ 자녀 양육 및 교육비
- ⇄ 진학 가능한 어린이집 및 유치원 여부
- ⇄ 자녀양육을 위한 시간 투자
- ⇄ 학생들에게 과도한 스트레스를 주는 한국의 교육 시스템

8. 향후에 부모로서 필요하게 될 지원 중 가장 필요한 항목(최대 2개)을 고르시오.

- 사내 어린이집 및 유치원 및 국공립 어린이집과 유치원
- 신혼부부를 위한 자금 대출
- 정부의 전세금액 상한 규제(평수에 따라)
- 학업을 진행 중인 부모에 대한 장학금, 타지출신 학생에 대한 거주 지원금 확대, 차상위 계층에 및 다자녀 가족에 대한 등록금 할인
- 미성년자 자녀를 둔 부모에 대한 상여금 지급
- 임신중 혹은 출산후에 재택근무 기회
- 손주를 돌보는 조부모에 대한 지원금
- 정부로부터의 재정 지원
- 기타

9. 본인의 배우자(애인)이 임신 중일 시 출산휴가를 떠날 의향이 있는지?

- 예, 주 양육자가 될 의향이 있음.
- 예, 하지만 배우자(애인)이 본인의 수입과 같거나 이상일 경우에 한함.
- 아니오, 직장에서 상사 및 동료들의 눈초리가 두려움.
- 아니오, 복직 후 직장에서 받을 부당한 대우가 두려움.

- 아니오, 경제적으로 손해 볼 것으로 예상됨.
- 기타

시간 할애해 주셔서 감사합니다.

Пříloha 2: Dotazník v korejském jazyce určený ženám

‘한국의 인구감소 위기‘ 여성 대상 질문지

응답자 귀하께

본 질문지는 본인의 학사 학위 논문의 주제인 ‘한국의 인구감소 위기‘에 대한 내용으로, 귀한 시간 내주셔서 감사드리며 바쁘시더라도 성심 성의껏 응답해 주시기를 부탁드립니다.

응답 결과는 오로지 본 논문 조사 목적으로만 사용 될 예정이며 모든 응답 내용은 익명으로 진행 됩니다.

Irena Vlčková

(irca98@gmail.com)

팔라츠키대학교 비즈니스 한국어 전공자

1. 본인이 해당하는 연령대에 대해서 고르시오.*

- <25
- 26-35
- 36-45
- 46-55
- 56<

2. 아래 보기 중 본인의 직업에 해당하는 항목에 대해서 고르시오.*

- 학생
- 회사원
- 자영업자
- 사업가
- 무직
- 기타

3. 본인에 혼인/연애 상태에 대해서 고르시오.*

- 미혼
- 사귀는 사람 있음
- 기혼
- 이혼/사별 하였음

4. 본인의 해당하는 자녀의 수에 대해서 고르시오.*

- 없음
- 한 명
- 두 명
- 세 명 이상

5. 본인이 생각하는 이상적인 자녀의 수는?*

- 0 / 자녀를 원하지 않음
- 한 명
- 두 명
- 세 명 이상

6. 5 번 질문에서 ‘0 / 자녀를 원하지 않음‘을 선택 하였을 경우 아래의 선택지에서 이유에 해당하는 항목(최대 2 개)을 선택 하시오.

- 자녀를 양육하기에 경제적으로 충분치 않음 / 충분한 보수가 보장되는 직장을 구하기 어려움
- 자녀에 대해서 별다른 필요성 느끼지 못함 / 잘 모르겠음
- 경력이 단절되는 것에 대한 거부감 / 워라벨이 깨지는 것에 대한 거부감
- 자녀를 양육할 시간적 여유가 없음
- 정착하여 살고 싶은 생각 없음
- 내 배우자(애인)이 자녀를 원하지 않음
- 불임 문제 혹은 노산으로 인한 걱정

- 기타

7. 자녀를 가지기 위해서 고려되어야 하는 요소로써 아래의 항목 중 우선순위에 따라서 가장 중요한 항목부터 열거 하시오.

- ⇄ 주거 비용
- ⇄ 자녀 양육 및 교육비
- ⇄ 진학 가능한 어린이집 및 유치원 여부
- ⇄ 자녀양육을 위한 시간 투자
- ⇄ 학생들에게 과도한 스트레스를 주는 한국의 교육 시스템

8. 향후에 부모로서 필요하게 될 지원 중 가장 필요한 항목(최대 2개)을 고르시오.

- 사내 어린이집 및 유치원 및 국공립 어린이집과 유치원
- 신혼부부를 위한 자금 대출
- 정부의 전세금액 상한 규제(평수에 따라)
- 학업을 진행 중인 부모에 대한 장학금, 타지출신 학생에 대한 거주 지원금 확대, 차상위 계층에 및 다자녀 가족에 대한 등록금 할인
- 미성년자 자녀를 둔 부모에 대한 상여금 지급
- 임신중 혹은 출산후에 재택근무 기회
- 손주를 돌보는 조부모에 대한 지원금
- 정부로부터의 재정 지원
- 기타

9. 현재 엄마로서 혹은 향후에 엄마가 됨으로써 가장 우려하는 문제점은?

답(최소 1개)을 고르시오.

- 없음
- 퇴사/경력 단절
- 재정적 자립권 상실

- 우울감
- 자유시간 박탈 및 인간관계 단절
- 출산에 및 자녀 양육에 대한 육체적 고통 우려
- 차별, 경멸 등
- 독박 육아 와 살림에 대한 우려
- 자녀를 가진 후 기존과 다른 생활환경으로 인한 복직에 대한 문제(탄력 시간제 근무 가능 직장 찾기 어려움, 초과 근무 강요 등)
- 기타

시간 할애해 주셔서 감사합니다.